Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT　　פּרייז 20 גראָשען　　היינט 8 זייטען.

נייער פאָלקסבלאַט

אונפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr. 278/1573 | Łódź, Czwartek 29 listopada 1928 r. | זעקסטער יאָהרגאַנג | לאָדז, דאָנערשטאָג, טז כסלו תרפ״ט | Nr. 278/1573

Adres Redakcji i Administracji: **Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71.** | אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּיעטריקאָווער 21, טעל. 24-71

פּרעמיער באַרטעל'ס רעדע

אין דער בודזשעט-קאָמיסיע פון סיים.

בודזשעט-קאָמיסיע גענומען צו קענטניש די ערקלערונג פון פּרעמיער.

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). אויף דער היינטיגער זיצונג פון דער בודזשעט-קאָמיסיע האָט דער גענעראַל-רעפּערענט פּראָפ. קושיזשאַנאָווסקי מיטגעטיילט, אַז די רעגירונג האָט אַריינגעטראָגן אַ געזעץ-פּראָיעקט וועגן ווייטער פאַרלענגערן דעם 10 פּראָצענטיגן צושלאַג צו די דירעקטע שטייערן. נאָך אַ קורצן וכוח איז דער געזעץ אָנגענומען געוואָרן.

נאָכדעם איז מען צוגעטראָטן בעטראַכטן דעם געזעץ וועגן די עמעריטן. דעפּ. ראָזמאַרין (ייד. קאָלאָ) האָט אָנגעוויזן, אַז די יודישע עמעריטען פון דער געוועזענער עסטרייכישער אַרמעי און באַאַמטע בעקומען ביז איצט נישט די עמעריטורען.

וויצע-מיניסטער גראַדינסקי האָט דערויף פאַרלאַנגט, אַז מ'זאָל איהם צושטעלען די נעמען און דאַן וועט דער ענין ווערן ערלעדיגט.

דעפּ. פּאָלאַקעוויטש האָט געפאָדערט, אַז ס'זאָל פאָרגענומען ווערן דער ענין מיט רעווידירען די קאָנצעסיעס, ווייל דער טערמין לויפט שוין אָפּ אין דעצעמבער. קיין בעשלוס איז וועגען דער פראַגע נישט אָנגענומען געוואָרן.

דער שווער-פּונקט פון די דעבאַטען איז איבערגעטראָגן געוואָרן אויף נאָכמיטאָג, ווען צו דער זיצונג איז געקומען פּרעמיער באַרטעל. אַלע זענען געווען נייגעריג, צי דער פּרעמיער וועט איבעראויפּט קומען צו דער זיצונג, און אויב יאָ, ווי אַזוי דעם פּרעמיער וועט געלונגען זיך אַרויסצודרעהען פון'ם ענין מיט'ן אָפּשליסען דעם בודזשעט פאַר'ן יאָהר 1928. און וואָס וועט ער זאָגען וועגען דעם נעכטיגען אַרויסטריט פון אינערן-מיניסטער סקלאַדקאָווסקי.

אויף דער נאָכמיטאָג-זיצונג איז בעהאַנדעלט געוואָרן די פראַגע וועגען איבערשרייבען דעם בודזשעט. דער ערשטער איז אַרויסגעטרעטען דעפּ. וואָזשניצקי (ווידזוואָלעניע). ער האַלט, אַז דער בעשלוס פון מיניסטערען-ראַט וועגען דיספּאָזיציע-פאָנד פאַר'ן אינערן-מיניסטעריום איז אומגעזעצליך. ס'רעדען נאָך די דעפּוטאַטען טשאַפּינסקי (פּ.פּ.ס.), ביטנער (כ. ד.), פּאָלאַקעוויטש, כרוצקי. דער לעצטער האַלט, אַז נאָכ'ן בעשלוס פון מיניסטאָרען-ראַט און נאָך דער נעכטיגער ערקלערונג פון אינערן-מיניסטער קען מען אפילו נישט שטעלען קיין אונצוטרוי-וואָטום, דאָס איז גלייך ווי שיסען מיט אַרבעס אין וואַנד.

ביי דער אַלגעמיינער אויפמערקזאַמקייט נעמט דאָס וואָרט

פּרעמיער באַרטעל.

מיט עטליכע טעג צוריק הויבט אָן דער פּרעמיער — איז געווען אַקטועל איין ענין: וועגען אָפּשליסען דעם בודזשעט. היינט זענען שוין דאָ צוויי ענינים און ווער ווייסט צי ביז'ן סוף פון די בעראַטונגען וועלען נישט זיין נאָך עטליכע. אין אונזער געזעצגעבונג זענען נישטאָ קיין בעשטימונגען, ווי אַזוי צו פיהרען די בודזשעטען און ס'איז נישט קלאָר די פראַגע ווי צו האַנדלען נאָכ'ן שליסען דעם בודזשעט. אויב ס'האַנדעלט זיך וועגען דער נויטיגקייט פון צוגאָב-קרעדיטען, וועלען מיר פאָדערן צוגאָב-קרעדיטען, הגם כ'קען נישט גענוי בעשטימען ווען דאָס וועט געשעהן מיט אַ וואָך פריהער אָדער מיט אַ וואָך שפּעטער. אָהן געוויסען קען מען נישט רעגירען און אַז הוצאה נעם איך אויף מיין געוויסען. מ'דאַרף אָבער האָבען אַ ביסעל מעהר צוטרוי צו אַ רעגירונג.

איבערגעהענדיג צום ענין סקלאַדקאָווסקי, זאָגט דער פּרעמיער: כ'האָב דעם איינדרוק, אַז

(ענדע זעה 5-טע זייט)

נוצט אויס די געלעגענהייט!

פון מאָנטאַג, דעם 26-טען נאָוועמבער ביז דעם 5-טען דעצעמבער ד. י.

פערקויף איך 50% פון די קאָסמעטישע אַרטיקלען

צו שפּאָט ביליגע פּרייזן

15 ביז 30 פּראָצענט אונטער'ן פּרייז

בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט גראַטיס אַ פלאַקאָן עכט קעלניש וואַסער JOHAN MARJA FARINA און אַ טובקע צאָהן-פּאַסטע CHLORODONT

פּערפומעריע **S. BUCHWAJC** PIOTRKOWSKA 22

TELEF.: 31-43 i 59-67.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל צוליב דעם טויט פון דער אונפאַרגעסליכער פאַרדינסטפולער פערוואַלטונגס-מיטגלידערין

בתי' ראַבינאָוויטש נ"ע

דריקען מיר אויס דעם אין טרויער פערבליבענעם מאַן און פאַמיליע.

די פערוואַלטונגען

פון אינטערנאַט פאַר יוד. קינדער און פאַרמע אין העלענובעק,

פון אינטערנאַט פאַר מעדלעך „פּאָמאָץ‟.

2769

אַנ'ענטפער אויף אַנ'אונפאַרשעהמטען ליגען.

אַזוי ווי ה' **משה בלאָוואַט** לייקענט אין נעכטיגען „נייעם פאָלקסבלאַט‟, אַז ער האָט וועקסלען מיט מיין אונטערשריפט נישט אַרויסגעגעבען, בעשטעטיג איך נאָכאַמאָל, אַז ער האָט מיין אונטערשריפט יאָ געפעלשט און געלאָזט די וועקסלען אין קורס. איך רעכען פאַרלויפיג אויס עטליכע פון די וועקסלען: 1) אַ וועקסעל אויף 70 זל., צאָהלבאַר דעם 15/11 1928 און האָב דעם וועקסעל איבערגעגעבען דעם פּראָקוראָר. 2) אַ וועקסעל אויף 100 זל., צאָהלבאַר דעם 30/11 1928 געפינט זיך ביי אַדאָם אָסער און ווער ווייס וויפיל אַזעלכע געפינען זיך נאָך אין קורס. מיט אַזעלכע פּראָטעסטען וועל איך מיך נישט לאָזען בעשמוצען און וועל שטרענג גערייכטליך פערפאָלגען.

מיט אַכטונג **מ. וואָלדפאָגעל,**

נאָוואָ-צעגעלנ. 41.

2771

Dr. DONCHIN

מאָניושקי 1, טעלעפאָן 97-9

ספּעציאַל אַרצט פאַר אויגענקראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט קיין פּוילען.

נעמט אָן טעגליך פון 10—1 מיטאָג און פון 4—7 נ.מ.

זונטאָג פון 10 ביז 1 בייטאָג.

הרב

הירצל האַרצשטאַרק

האָט זיך איבערציגען אויף

זשעראָמסקיעגאָ (פּאַנסקאָ) 3

רוג קאָנסטאַנטינער.

אַכטונג, שערער-אַרבייטער!

זונטאָג, דעם 2. דעצעמבער ד. י., 5 נאָכמיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון קליינהענדלער-פעראיין, זאַוואַדזקאַ 5

א גרויסע פערזאַמלונג

פון שערער-אַרבייטער.

טאָג-אָרדנונג: 1) די נויטיגקייט פון אַ פּראָפ. פעראיין; 2) וועגען שאַפען אַ בעזונדערען לאָקאַל פאַר שערער-אַרבייטער.

די פערוו. פון טעקסטיל-פעראיין, אַפּטיילונג 7 „נייע‟

2720

דער גוואלדיגער שטורם אין פראנקרייך

פערניכטעט די באראקען פון די פוילישע ארבייטער. — 9 שיפען אונטערגעגאנגען. — 50 מענשען אומגעקומען. — אינזעל העלגאלאנד שטארק בעשעדיגט.

פאריז, 28. (ספ. טעל.) אלע פראנצויזישע טייכען מיט דער סקוואנע בראש האבען צוגענומען צו 2 מיט א האלבען מעטער.

אין די פירענעע אויף דער שפאניש-פראנצויזישער גרעניץ, האבען די טייכען אויסגעגאסען און אנגעמאכט גרויסע שאדענס. די שטאט פערפיניאן איז אין דער פינסטער און אהן עלעקטרישער קראפט, ווייל אלע אינסטאלאציעס זענען צושעדיגט. אין דער אומגעגענד פון גרינאבל איז אויפגעריסען געווארען דער אונטערערדישער קאבעל פון רוים. די גרויסע פאבריק אין אוזיל איז איינגאנצען אונטער'ן וואסער.

פאריז, 28, (ספ. טעל.) אין פאנטען האבען די כוואליעס אראפגעריסען די באראקען, אין וועלכע ס'האבען זיך געפונען עטליכע הונדערט פוילישע ארבייטער.

דאס מיליטער האט פארגענומען א רעטונגס-אקציע. די צאהל קרבנות איז נאך נישט פעסטגעשטעלט.

פאריז, 28 (ספ. טעל.) בעת דעם שטורם זענען בעדראהט געווען 27 שיפען פון וועלכע 9 זענען אונטערגעגאנגען. 18 זענען ערנסט בעשעדיגט געווארען. ס'זענען פעסטגעשטעלט געווארען שוין 50 אומגעקומענע. די מעטערעאלאגישע סטאציעס טיילען מיט וועגען אנ'אנקומענדען נייעם שטורם פון א גרויסער קראפט.

האמבורג, 28 (ספ. טעל.) אויפ'ן דייטשען אינזעל העלגאלאנד איז בעת'ן שטורם ארויסגעריסען געווארען די שטיינערנע פערבויאונגען אויף די ברעגעס און זענען אוועקגעטראגען געווארען אין ים. די בעדער, וואס זענען געווען איינגעארדענט ביים ים-ברעג זענען דורכ'ן ווינט אראפגעריסען געווארען און פערטראגען געווארען אויפ'ן ים.

מיילאנד, 28 (ספ. טעל.) דער גוואלדיגער שטורם, וואס בושוועט ביי די ברעגעס פון האלאנד, פראנקרייך און ענגלאנד האט זיך אריבערגעטראגען זייט נעכטען אויף די איטאליענישע ברעגען. גוואלדיגע שטורמס דונערען און אויפגעבראזטע ים-כוואליעס האבען זיך בעוויזען אויף דעם ברעג-שטח פון נעאפאל ביז מעסינאבאן ביי די ברעגען פון סיציליען. אין דער פארטשטאט פון מעסינא האט דער שטורם אראפגעריסען דעכער און עטליכע שטעטלעך פון דער פראווינץ קאסענס זענען צושעדיגט געווארען פיל געביידעס. די נידריגע טיילען פון קאסענס זענען פערפלייצט.

די ים כוואלעס האבען פערגאסען עטליכע דערפער אין נעאפאליטאנישען ים אויסגוס. די גאס ביים ים אויפ'ן אינזעל טשיא איז איינגאנצען אפגעשווענקט. ביי די ברעגעס פון סיציליען זענען צוויי דאמפער, וואס זענען אנגעלאדען מיט אייזען ארויסגעווארפען אויפ'ן ברעג און פערניכטעט.

פויערים-אויפשטאנד אין אוקראינא?

ווארשא, 28 (אטע). פון ריגא ווערט געמעלדעט, אז די אנטי-קאמוניסטישע פויערים-בעוועגונג אין סאוויעט-אוקראינא געהט ווייטער פאראויס. אין כארקאווער געביט זאלען האבען אין פערלויף פון איין נאכט פערברענט געווארען 7 קאמוניסטישע געביידעס, אויך זאלען האבען פערברענט געווארען עטליכע סאוויעטישע געביידעס אין קאמענעץ-פאדאלסק.

די פויערים זענען אין א דארף פון פאדאליען בעפאלען די זיצונג פון ארטיגען סאוויעט און איין קאמוניסט איז דערשאסען געווארען,

אין דייטשלאנד ווערען געזאמעלט

אינפארמאציעס פאר די עגונות אין פוילען.

בערלין. (י.ט.א.) דער פערבאנד פון די יודישע קהלות אין פרייסען האט פערעפענטליכט אנ'אויפרוף צו אלע יודישע קהלות און שוהלען אין דייטשלאנד וועגען זאמלען אינפארמאציעס, וואס זענען נוגע די יודישע קריגס-געפאנגענע, וועלכע זענען בעת דער מלחמה געשטארבען אין דייטשלאנד.

אלע געזאמעלטע מאטעריאלען וועלען איבערגעשיקט ווערען קיין ווארשע, וואו זיי וועלען זיכער אין פיל פאלען פערלייכטערן דעם גורל פון צאהלרייכע עגונות.

הונדערטער יודען אין לעטלאנד בלייבען בירגערלאז

ווייל זיי האבען זיך נישט געשטעלט צום פאבאר מיט 10 יאהר צוריק.

ריגע (י. ט. א.) דער לעטלענדישער סיים האט אפגעווארפען דעם פארשלאג פון די יודישע דעפוטאטען צו געבען לעטלענדישע בירגערשאפט די יעניגע פערזאנען, וועלכע האבען בעת דער ענטשטעהונג פון לעטלאנד, צוליב פערשידענע טעמים זיך נישט געשטעלט צום פריזיוו.

צווישען די לעצטע זענען פערהאן אויך אייניגע הונדערט יודען, וועלכע וועלען אזוי ארום להבא אויך בלייבען בירגערלאז.

יודישע בערשטער, פאהרט נישט קיין ארגענטינא!

ווארשא, 28 (טעלעפאניש דורך י.ט.א.) די יודישע עמיגראציע-געזעלשאפט „יאס" טיילט מיט, אז די ידיעות, וואס האבען זיך בעוויזען אין דער יודישער פרעסע, אז אין ארגענטינא איז פערהאן פיל בעשעפטיגונג פאר בערשטער-ארבייטער איז נישט ריכטיג. די עמיגראציע-געזעלשאפט ווארענט די יודישע בערשטער-ארבייטער אין פוילען, אז זיי זאלען נישט פאהרען קיין ארגענטינא, ווייל דארט איז פאר זיי קיין בעשעפטיגונג נישט פערהאן.

די פראדוקציע פון יודישע קלאנג-פילמען אין אמעריקא.

ניו-יארק. (י.ט.א.) דער דירעקטאר פון „וואקא-פילם-קארפארייש" אין אמעריקא דוד האכשטיין האט געשלאסען א קאנטראקט מיט דער יודישער קלאנג-פילם-קארפאראציע פון מאריס שווארץ, וועגען פראדוצירען געמיינזאם יודישע קלאנג-פילמען. לויט'ן קאנטראקט דארפען יעדעס יאהר פראדוצירט ווערען מינדעסטענס 6 יודישע קלאנג פילמען. דער קאנטראקט איז געשלאסען געווארען אויף 3 יאהר

מיט א האק איבער'ן קאפ

און דערנאך אראפגעווארפען פון פערטען שטאק.

(נעכטיגער סענסאציאנעלער פראצעס אין לאדז).

מיטוואך, דעם 6-טען יוני, 11 א זייגער ביי נאכט האט זיך אויף שעראדזקא גאס דערהערט א קלאפ פון א צובראכענער שויב און גלאז דערנאך — א מורא'דיגער געשריי אויף פויליש:

— „ראטעוועט מיך, מ'האט מיך געוואלט דערהרג'ענען".

באלד איז ווידער אלץ שטילער געווארען און די איבערגעשראקענע דורכגעהער און איינוואוינער פון יענער גאס האבען נישט געוואוסט, וואס דארט איז געשעהען, פלוצלונג האט דער איינוואוינער פון 3-טען שטאק אויף שעראדזקא 3, אברהם יצחק באומערדער דערהערט פון זיין באלקאנטיר, וואס געהט ארויס אויפ'ן גאס א שטארקען קלאפען און קרעכצען, ווען ה' באומערדער צוזאמען מיט זיין פאמיליע איז צוגעלאפען צו בפאלקאן האבען זיי דארט דערזעהען ליגען א פרוי אין א קאלוזשע בלוט.

— עפענט מיר די טיר! — האט די פרוי געבעטען, איך וועל אלץ אויסזאגען, איך האב גע'גנב'עט... אבי שיקט נאך פאגאטאוויע און ראטעוועט מיך....

דאס רעטעניש איז געווארען אלץ שטארקער.

די איבערגעשראקענע פאמיליע באומערדער האט נישט געקענט פערשטעהן פון וואנען נעהמט זיך עפיס א פערבלוטיגטער מענש אויף א באלקאן פון 3-טען שטאק, דאך האבען די באומערדער אויפגעשלאסען די טיר, אריינגענומען די פרוי אין שטוב און גלייכצייטיג מיטגעטיילט וועגען דעם דער פאליציי.

אויפ'ן ארט פון דעם פארפאל איז אנגעקומען אנ'אפטיילונג פאליציי פון 13-טען קאמיסאריאט אבער נעהמענדיג אין אכט די וויכטיגקייט פון דער געשעהעניש, האט דער קאמיסאריאט וועגען דעם געמאלדען דער פאליציי-קאמענדע, פון וואנען עס איז תיכף אנגעקומען דער אויבער-קאמיסאר ווייער מיט עטליכע אגענטען, ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, נישט מעהר און נישט ווייניגער, ווי פאלגענדע שרעקליכע געשיכטע:

איבער דער וואוינונג פון אברהם יצחק באומערדער אויפ'ן פירטען שטאק, וואוינט א געוויסער ראזענבלום, א פערדעכטיגער פארשוין, וועגען וועלכען מ'האט אין דער גאנצער געגענד געשמועסט, אז ער פערנעהמט זיך נישט מיט קיין אנשטענדיגע מעשים. דער ראזענבוים וואוינט דארט מיט זיין פרוי, וועלכע מ'רופט דארט „חיה'לע די קצב'טע" מיט א צוויי יעהריג קינד. ביי ראזענבלומען אין שטוב זענען זיך שטענדיג צוזאמענגעקומען פערשידענע טונקעלע פערשוינען, חיה'לע אליין איז ערשט נישט לאנג בעפרייט געווארען פון טורמע, וואו זי איז געזעסען פאר פערשפרייטען פאלש געלד.

שטעלט זיך ארויס, אז די פערבלוטיגטע פרוי, וועלכע מ'האט קוים אפגעמינטערט (לויט ווי זי דערצעהלט), איז געזעסען ביי ראזענבלומען אין שטוב און דער לעצטער האט איהר דערלאנגט מיט א האק איבער'ן קאפ, און זי ארויסגעווארפען פון פענסטער, צום גליק איז זי געפאלען אויף א באלקאן אונטער ראזענבלומס פענסטער און איז אפגעקומען מיט שווערע וואונדען.

דערווייל האט די אנגעקומענע פאליציי ארעסטירט ראזענבלומען מיט חיה'לען און אנגעהויבען די רעוויזיע. אויפ'ן באלקאן ביי באומערדער'ן האט מען טאקע געפונען א פערבלוטיגטע האק.

ראזענבלום, חיה'לע זיין פלונה און די פערוואונדעטע זענען אפגעפיהרט געווארען אין קאמיסאריאט אריין און ס'האט זיך אנגעהויבען אנ'ענערגישע אויספארשונג. די שווער-פערוואונדעטע האט דערצעהלט פאלגענדעס:

זי האט א לאנגע צייט געדינט ביי א געוויסען אווסעי לאמפארט אויף גראנסקא 35, מיט 2 וואכען צוריק האט זי זיך געלאזט איבעררעדען פון איהר'ס א קוזין און ווען איהרע בעלי-בתים זענען נישט געווען אינדערהיים האט זי מיט נאכגעמאכטע שליסלען ארויסגעגנבעט געלד, ציהרונג און פערשידענע זאכען אויף א סומע פון 50 טויזענד זלאטעס. מיט דער ראזיגער מציאה איז זי אנטלאפען, און לויט דער עצה פון איהר קוזין ,האט זי זיך בעהאלטען ביי ראזענבלומען אויף שעראדזקא 3, דארט איז זי געווען די גאנצע צוויי וואכען. איהר קוזין צוזאמען מיט ראזענבלומען האבען איהר אבער צוגענומען דאס געלד, און די ציהרונג, און ווען דאס מיידעל האט פערלאנגט דאס געלד און ס'איז געקומען צו א מחלוקה, האט ראזענבלום געכאפט א האק, איהר דערלאנגט איבער'ן קאפ און זי ארויסגעווארפען דורכ'ן פענסטער פון 4-טען שטאק. זי הייסט רחל ווענדלאנר און האט געהאט א פאלשען פאס אויפ'ן נאמען פון פיאלקאווסקא.

נעכטען האבען זיך שלמה ראזענבלום און חיה סאלע געפונען אויף דער בעשולדיגונגס-באנק אין היגען קרייז-גריכט.

ראזענבלום ווערט בעשולדיגט אין פרובען דערהרגענען די ווענטלאנר. ראזענבלום איז זיך אין דעם חטא נישט מודה, ער דערצעהלט פערקעהרט אז ער האט געפרובט די ווענטלאנר צו ראטעווען. חיה מלכה סאלע איז זיך אויך נישט מודה אין דעם אז זי האט געוואלט פערבערגען די זאכליכע בעווייזען. די ווענטלאנר אליין אבער, וועלכע מען האט געבראכט פון טורמע עדות זאגען, דערצעהלט אבער ווי אזוי ראזענבלום און צוקער האבען זי ארויסגעווארפען פונ'ם פענסטער פונ'ם פערטען שטאק.

דאס געריכט האט פערמשפט ראזענבלומען אויף 8 יאהר שווערע טורמע, חיה מלכה סאל פאר פערבערגען די זאכליכע בעווייזען — אויף 9 חדשים טורמע.

יודישער קאמער-טעאטער
לייטונג: מ. בראדערזאן.
צום לעצטען מאל
„ארט" זאכאדניא 43
היינט – 1 פארשטעלונג: אנהויב 9.30 א זייגער אוועגד
„אלץ טאנצט"
1) שטארקער פון טויט — אינסצעניזירטע לעגענדע אין 2 אקטען מיט פראלאג, אינטערמעצא און עפילאג.
2) ליבשאפט שיפט.
3) אונזערע קינדער.
4) אין ווילדען וואלד.
5) ווען ווייבער שווייגען.
6) וואס יעדער טהוט.
7) אלץ טאנצט.
הנחה-בילעטען זענען היינט גילטיג.
אנאנס!!! מארגען: פרייטאג „אונזערע קינדער" פרטים אין מארגנדיגען אנאנס און אין די אפישען
ליטער. לייטער: מ. בראדערזאן. מוזיק. לייטער: דוד בייגעלמאן. דעקאראציעס און קאסטיומען—ד. מאטוס און ש. בלום. קאנפערענסיערן: י. רייגלאס און מ. נעלקען

וו. י. ז. א.
אין לאקאל פון „הזמיר"
אל. קאשטשושקי 21
זונטאג, דעם 2. דעצ. ד. י. קומט פאר
א פארלעזונג
פון דער בערימהטער שריפטשטעלערין
רחל פייגענבערג
אויף דער טעמא:
„די פרוי פון אונזער צייט פאר'ן עפענטליכען משפט" (פראגמענטען פון א נייער דראמע).
צום אנהויב א איינלייטונגס-רעפעראט מיט פאלגענדע טעזיסען: די פרוי ביי יודען און ביי אנדערע פעלקער. — די בעציהונג ביי יודען צו דער פרוי. — ווער זענען די קריטיקער פון דער מאדערנער יודישער טאכטער? בילעטען צו בעקומען יעדען אוועגד ביי דער קאסע אין „הזמיר" (אל. קאשטשושקי 21).

צוריק
צום אַלטען און אָפּגעלעבטען.

ס'האָט זיך איינגענטליך קיין סך נישט געביטען אין פערגלייך מיט'ן 17־טען יאָהר־הונדערט. דאַן אין יענע צייטען פון דער שליאַכטישער רעפּובליק, ווען ס'איז געווען אַלמעכטיג דער לאָזונג „וו,פּאָלסצע יאַק קטאָ כצע“ פּלעגט מען זיך קלויבען אויף דעם „סיים וואַלני“ — מיט אַ גאַנצען שטאַב אָנהענגער, בעוואָפענטע פון קאָפּ ביז די פיס, אויסגעצייכענטע שיסער און דועליאַנטען. אַ ראַדזיוויל. אַ פּאָטאָצק און אָפטמאָל אַפילו אַ פּשוט'ער שליאַכטיץ פּלעגט קומען צופאָהרען אין וואַרשאַ צום סיים אַרומגערינגעלט מיט אַ גאַנצען „אָרשאַק“ פון געטרייע דינער און קנעכט, וועלכע האָבען געהאַט די אויפגאַבע מיטצוהעלפען די אָדער יענע געזעצען; אָדער בעסער געזאָגט — אַראָפּצורייסען די אַריינגעטראָגענע געזעץ־פּראָיעקטען. נאַטירליך האָבען אויף יעדען „סיים וואַלני“ קיין „פּאָיעדינקעס“ נישט געפעהלט. מ'פלעגט זיך איינגענטליך גאָרנישט אויפהערען צו „פּאָיעדינקעווען“, און די געזעלשאַפט האָט אַזוי [illegible] נישט רעאַגירט, מחמת די פּויערים און מיעשטשאַנעס זענען בכלל נישט געקומען אין בעטראַכט, אַזוי אַז דאָס וואָס מ'רופט „געזעלשאַפט“ האָט געבילדעט נאָר די שליאַכטע.

און דועלירט האָט מען זיך חס־ושלום נישט צוליב פּריוואַטע אינטערעסען, נאָר טאַקע צוליב דעם וואוילשטאַנד פון דער רעפּובליק, אַזוי האָט עס אויך דאַן אין 17־טען יאָהר־הונדערט געהייסען. יעדערער שליאַכטיץ האָט געהאַלטען, אַז נאָר ער פערשטעהט אַמבעסטען ווי צו פיהרען די מלוכה, אַז נאָר זיינע „קלוגע“ און „דורכגעטראַכטע“ פּראָיעקטען זענען אַ טובה פאַר דער מלוכה. אין דער דאָזיגער „פעראַנטוואָרטליכקייט“ פאַר'ן כלל איז אָבער שטענדיג געלעגען אַ גראָבער און פּשוט'ער עגאָאיזם, אַ מין נאַרישע עקשנות אַט דאָס וואָס ווערט אַזוי גוט בעצייכענט אין פּויליש דורך דעם וואָרט „זאַוואַדיאַצטוואָ“.

צי דערמאָהנען אונז נישט די לעצטע סצענעס פון אונזער היינטיגען פּוילישען סיים אָן די איבערדערמאָהנטע שליאַכטישע „זאַוואַדיאַקעס“? אָנגעהויבען אויפצופרישען די דאָזיגע „רוהמפולע“ מנהגים האָט נישט קיין אַנדערער ווי דער ראש פון דער „מאָראַלישער סאַנאַציע“ פּולק. סלאַוועק, אַרויסרופענדיג אויף אַ דועל די פּ. פּ. ס.־ישע דעפּוטאַטען, וועלכע האָבען לויט זיין מיינונג אָנגעריהרט דעם כבוד פון מאַרשאַל פּילסודסקי. ווייטער זענען שוין געקומען די קלענערע און צווייטראַנגיגע „סאַנאַטאָרעלעך“ און טאַנצען נאָך זייער פּולקאָווניק, יעדען טאָג רופט מען אַרויס שיער נישט אַ צעהנדליג דעפּוטאַטען אויף דועלען. אַזוי ווי נישט אַלע דעפּוטאַטען קענען אָבער שיסען. וועט מען וואָהרשיינליך איינגיכען איבעררייסען די זעהר „פּרודוקטבאַרע“ געזעצגעבערישע אַרבייט און אַוועקשיקען די דעפּוטאַטען „אָנ'אַלפאַבעטען“ אין הלכות שיסען אויף ספּעציעלע שיסער־קורסען. דער סאַנאַציע־לאַגער וועט וואָהרשיינליך געהן נאָך ווייטער און אין דער נייער וואַהל־אָרדינאַציע פאָדערן, אַז יעדער דעפּוטאַט מוז קענען שיסען, מחמת אָהן דער דאָזיגער הויפּט־קוואַליפיקאַציע קען ער נישט בעקומען קיין דעפּוטאַטען־מאַנדאַט. מיר געהען אויפ'ן וועג פון געוואַלדיגע אַבסורדען אין אונזער פּאָליטישען לעבען — וועלען מיר אפשר טאַקע מיט דער צייט קומען צו אַזאַ אַבסורד. אַז יעדערער געזעצגעבער מוז גלייכצייטיג זיין אַ גוטער שיסער.

די אָפּגעפרישטע מנהגים פון 17־טען יאָהר־הונדערט וועלען אַ פרישען „מאָראַלישען“ שטראָם אַריינגיסען אין אונזער מאָדערנעם פּאָליטישען לעבען.

און ס'עקזיסטירען נאָך טאַקע ביי אונז אין פּוילען פערשידענע אַלטע און אָפּגעלעבטע אינסטיטוציעס, וועלכע וואָלטען זיך גיכער געפּאַסט פאַר'ן 17־טען יאָהר־הונדערט, ווי פאַר היינטוועלטיגע מלוכה. דער טשינש־סיסטעם פון באָדען־פּאַכטעריי איז בלי־ספק אַנ'אַנאַכראָניזם אין דעם מאָדערנעם לעבען. אין פראַנקרייך האָט שוין די גרויסע רעוואָלוציע אויף אַ צוואַנגס־אופן בעזייטיגט פון לעבען דעם האַלב־פעאָדאַלען טשינש־סיסטעם. ביי אונז אין פּוילען איז די צאַרישע רעגירונג צוגעטראָטען צו ליקווידירען דעם טשינש־סיסטעם, נאָכ'ן אויפשטאַנד פון יאָהר 1863 און דאָס אויס פּאָליטישע מאָטיווען, כדי צו בעזייטיגען דעם איינפלוס פון די פּריצים אויפ'ן פּויערטום. דאָך זענען אָבער אויף די קרעסען פערבליבען פיל „טשינשעוויקעס“ און צווישען זיי נישט קיין קליינע צאָהל יודען, וועלכע האָבען זייערע הייזער אויסגעבויט אויף פרעמדען באָדען, וואָס ס'געהערט געוועהנליך צום פּריץ. און אַט דער דאָזיגער קליינער און צווייטראַנגיגער ענין האָט אַרויסגערופען אַ גאַנצען שטורעם, מחמת דער מיניסטער פון „גערעכטיגקייט“ האָט אויף אַ העכסט אויסטערלישען אופן געוואָלט בעהאַנדלען אַ געוויסע גרופּע בירגער נאָר דערפאַר, ווייל זיי זענען יודען, אַז דאָס איז געווען אַ קאָמפּראָמיטירענדע שטיקעל אַרבייט בעווייזט דער פאַקט, וואָס אַפילו דער רעגירונגס־קלוב גופא האָט זיך געפונען אין אַנ'אומבעקוועמע לאַגע און פערלאָזען די זיצונג. כדי זיך נישט צו בעטייליגען אין דער אָפּשטימונג.

ס'ציהט עפּעס אָפּטמאָל די פּוילישע מלוכה־מענער און די פיהרער פון סאַנאַציע־לאַגער צוריק צו דער פערגאַנגענהייט, צו אַלץ, וואָס איז אַלט און אָפּגעלעבט.

א. צ—ס.

די פעראייניגטע א"י־קאַמפּאַניע אין באָסטאָן.
די בעגריסונגס־דעפּעשע פון הובער. - די רעדע פון פעליקס וואַרבורג און דר. ווייצמאַן.

ווי בעוואוסט איז אין באָסטאָן אָפּגעהאַלטען געוואָרען אַ קאָנפערענץ פאַר דער פעראייניגטער ארץ ישראל קאַמפּאַניע אין די פעראייניגטע שטאַטען מיט'ן אַנטייל פון 350 דעלעגאַטען.

די קאָנפערענץ איז בעגריסט געוואָרען דורך נאָר וואָס ערוועהלטען גובערנאַטאָר פון שטאַט מאַסאַטשוסעטס.

נאָכדעם האָט דער פאָרזיצער פון דער קאָנפערענץ ריכטער וויליאַם לואיס פאָרגעלעזען אַ דעפּעשע פון אַמעריקאַנער פּרעזידענט הערבערט הובער וועלכער איז ערשט אויסגעוועלט געוואָרען אין וועלכער עס ווערט געזאָגט: „איך בין מיט'ן גאַנצען הערצען איינשטימיג מיט אייער שטרעבונג ווידער צו קאָלאָניזירען ארץ־ישראל און איך וואָלט גערן געהאָלפען דער קאַמפּאַניע פאַר'ן פּאַלעסטינאַ־פאָנד. צום בעדויערן האָב איך אָבער אין משך פון די קומענדע וואָכען צו ערפילען אַזעלכע נויטיגע פליכטען, וואָס וועלען מיר אונמעגליך מאַכען צו קומען קיין באָסטאָן. איך בעדויער דאָס זעהר, און ווינש אייער אונטערנעהמונג דעם בעסטען ערפאָלג“.

דער פאָרזיצער פון „קאָמיטעט פון 7“, וואָס איז געשאַפען געוואָרען, לויט דעם בעשלוס פון דער אונפּאַרטייאישער קאָנפערענץ פאַר'ן ארץ־ישראל־אויפבוי, ה' פעליקס וואַרבורג, האָט נאָכדעם געהאַלטען אַ גרויסע רעדע, וואָס איז ענטוזיאַסטיש אויפגענומען געוואָרען דורך אַלע פאַרזאַמעלטע.

עס זענען געווען צווישען אונז — האָט געזאָגט פעליקס וואַרבורג — מענשען אייננעהאַלטענערע און מענשען געשווינדערע. מיר אַלע זענען אָבער געווען גרייט צו טיילען די ליידען און פריידען ביים לעזען דעם ארץ ישראל־פּראָבלעם. איך האָב געהאַט דעם פערגעניגען, — אָפטמאָל איז דאָס גאָרנישט געווען אַזוי לייכט, — אָנצופיהרען מיט דער אַרבייט ביי ערלעדיגען אַזוי פיל פערשידענאַרטיגע פראַגען. די ניו־יאָרקער קאָנפערענץ איז אָבער געווען אַנ'איבערלעבונג, וואָס לאָזט זיך נישט פערגעסען. אַלע זענען געווען בעהערשט דורכ'ן געפיהל פון סימפּאַטיע און איבערגעבענהייט פאַר דער זאַך. ס'איז אַ פאַקט, אַז דער בעריכט, וואָס איז פאַרגעלעזט געוואָרען דורך דער עקספּערטען־קאָמיסיע איז געוואָרען אויסגעאַרבייט דורך ספּעציאַליסטען זיי האָבען גערעדט נישט וועגען טרוימען, נאָר וועגען פאַקטען. מיר אַלע — האָט ווייטער ערקלערט פעליקס וואַרבורג — האָבען געפיהלט אַ טיפע אַכטונג און אָנערקענונג פאַר דער התלהבות'דיגער און אָפּפערווילליגער אַרבייט פון די חלוצים.

וואַרבורג האָט אויסגעדריקט זיין טיפע איבערצייגונג, אַז די קאָנסטיטואירונג פון דער „יודישער אַגענץ“ וועט פערווירקליכט ווערען אָהן גרויסע שוועריגקייטען. אַלס בעווייז האָט דער רעדנער אָנגעוויזען אויף די ערשטע בעראַטונגען פון „קאָמיטעט פון 7“ מיט די פאָרשטעהער פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען גלייך נאָך דער קאָנפערענץ אין ניו־יאָרק. עס זענען אויסגעגלייכט געוואָרען פיל מיינונגס־פערשידענהייטען בנוגע די בעוואָרענישען פון ציוניסטישען אַקציאָנס־קאָמיטעט. וואַרבורג האָט אין זיין רעדע אונטערשטראָכען, אַז ער האַלט ד"ר ווייצמאַנ'ען פאַר דעם פּאַסיגסטען יודישען פאָרשטעהער לגבי דער ענגלישער רעגירונג. אין איצטיגען יאָהר וועלען נאָך די ציוניסטען דאַרפען פיהרען אַ זעלבסטשטענדיגע קאַמפּאַניע. וואַרבורג האָפט אָבער, אַז דאָס וועט שוין זיין די לעצטע קאַמפּאַניע פאַר דער קאָנסטיטואירונג פון דער „אַגענץ“.

נאָכדעם האָט גענומען דאָס וואָרט דער פּרעזידענט פון דער אַלוועלטליכער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע דר. ווייצמאַן, וועלכער האָט, אָפּשאַצענדיג די רעזולטאַטען פון דער לעצטער אונפּאַרטייאישער קאָנפערענץ פאַר'ן ארץ־ישראל־אויפבוי געפרעגט: — אין וואָס בעשטעהט דער ווערט פון דער „יודישער אַגענץ“?

די אַגענץ האָט אַ דאָפּעלטען ווערט, ערשטענס אַ מאַטעריעלען, אין פיזיקאַלישען זין פון וואָרט. מיר האָבען געטראָגען אויף זיך אַ שווערע לאַסט, איצט ווערט דער לאַסט אַריבערגעטראָגען אויף פיל פּלייצעס. איך בין זיכער — האָט ערקלערט ד"ר ווייצמאַן — אַז מיר וועלען פון איצט אָן מאַרשירען מיט אַ שנעלערען טעמפּאָ, ווי ביז איצט. עס איז ווירקליך אין משך פון די לעצטע יאָהרען געווען אַ טראַגישע דיספּראָפּאָרץ צווישען די שטרעבונגען און די מעגליכקייטען. מיר האָבען זיך בעמיהט צו געהן האַסטיג פאָראויס, בעת אין ארץ־ישראל איז די ענטוויקלונג נישט געגאַנגען אַזוי שנעל ווי עס איז געווען נויטיג און געוואונשען. נאָך גרעסער און בעדייטונגספולער איז לויט מיין מיינונג — דאָס מאָראַלישע ווערט פון דער איינהייט פון יודענטום, די שאַפונג פון אַנ'איינהייטליכען פראָנט אין אַזאַ וויכטיגען ענין. דער איצטיגער מצב פון יודענטום קאָן כאַראַקטעריזירט ווערען מיט'ן וואָרט „הפקר“ יעדער קען זיך האַנדלען ווי ער וויל און עס איז נישטאָ קיין מאָראַלישער אויטאָריטעט, וואָס זאָל סאַנקציאָנירען אָדער פעראורטיילען די האַנדלונג. אונזערע פיינד האָבען שוין לאַנג אויסגענוצט אונזער צושפּליטערקייט. די שאַפונג פון דער נייער קערפּערשאַפט, דער „יודישער אַגענץ“ וועט ברענגען צו אַ קאָנסאָלידירונג פון דער יודישער עפענטליכער מיינונג, וועט שאַפען אַנ'אויטאָריטאַטיווען אָרגאַן פאַר די וויכטיגסטע יודישע ענינים. מיר וועלען זיין מאָראַליש און מאַטעריעל געאייניגט, און מיר וועלען רעפּרעזענטירען אין דער צוקונפט אַ גרויסע קראַפט. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט דאַרף מען זיך אָפּשטעלען אויף דער בעציהונג צו דער ענגלישער רעגירונג. עס איז פערהאַן נאָר איין פאָרם פון בעציהונג מיט דער ענגלישער רעגירונג. מיר קענען זי נישט צווינגען, מיר קענען זיך נאָר בעמיהען זי איבערצייגען. דער פעהלער, וואָס איינינע ציוניסטען בעגעהען איז דאָס דראָהען. עס איז אַ גרויסער פעהלער מצד אַ פּאָליטיקער אויב ער האַלט אין איין דראָהען און פיהרט נישט אויס די דראָהונגען, ווייל ער ווערט לעכערליך. אין פּאָליטישען לעבען איז נישט פערהאַן קיין שווערערער קלאַפּ פאַר אַ פּאָליטיקער ווי ווערען לעכערליך. אַזוי שטעהט אויך די פראַגע וועגען כותל־מערבי. ריין יורידיש שטעהען מיר שלעכט אין דער פראַגע, אָבער מאָראַליש האָבען מיר דאָס פולע רעכט צו פאָדערן גאַראַנציעס פאַר דער פרייהייט פון תפילות אין דעם איינציגען הייליגען אָרט, וואָס געהערט צו אונז. אין קיין שום זאַך וועט אונז נישט אָפּהאַלטען צו בענוצען זיך מיט אַלע קאָנסטיטוציאָנעלע מיטלען, כדי דערגרייכען אונזער ציל. מיר קענען נישט דראָהען, מיר קענען נאָר פאָדערן אין נאָמען פון יושר און לאָיאַליטעט, און מיר וועלען דערגרייכען אונזערע רעכט. מיר ווילען נישט אָנריהרען די אייגענטום־רעכט פון די אַראַבער. מיר ווילען נאָר האָבען אַ מעגליכקייט צו דאַוונען אויף אַנ'אָרט, וואָס געהערט מאָראַליש צו אונז. איך מיין, אַז מיר וועלען געהן אין דעם וועג. דאָס קען דויערן אַ יאָהר, דאָס קען דויערן צוויי יאָהר. די גרעסטע טוגענד פון אַ ציוניסט איז צו שטאַרקען דעם געדולד. מיר, יודען, האָבען געוואַרט אויף ארץ־ישראל 1800 אָדער 1900 יאָהר. מיר וועלען אויספּרובען אונזער געדולד נאָך אַ יאָהר אָדער צוויי.

דער קריזיס אין ארץ־ישראל איז אַדורך. מען טרעט צו צו רעאַליזירען דעם בעשיידענעם אימיגראַציע־פּראָגראַם. די ארץ־ישראל רעגירונג האָט צוגעטיילט 600 סערטיפיקאַטען פאַר חלוצים. מיר הויבען אָן די אימיגראַציע אויף דער פעראַנטוואָרטליכקייט פון די אַמעריקאַנער יודען.

צום סוף האָט ד"ר ווייצמאַן ערקלערט, אַז די „יודישע אַגענץ“ וועט אָנהויבען איהר טעטיגקייט אין משך פון קומענדען זומער און דער ראַט פון דער „אַגענץ“ וועט וואָהרשיינליך אָפּהאַלטען זיין זיצונג פאַר אָדער גלייכצייטיג מיט'ן ציוניסטישען קאָנגרעס. ווייטער האָט ד"ר ווייצמאַן ערקלערט, אַז די ציוניסטען וועלען בלי ספק אַקצעפּטירען די פאָרמולירונג בנוגע די בעוואָרענישען צום עקספּערטען בעריכט און די „יודישע אַגענץ“ וועט שוין אָנהויבען איהר אַרבייט אין ארץ־ישראל דעם קומענדען ראש־השנה.

(י.ט.אַ.)

◆ ◆ ◆

ביי פערוואגעלטע יודען איז ווייטע לענדער
וואָס עס דערצעהלט ד"ר אַלעקסאַנדער גאָלדשטיין.

דער בעקאַנטער ציוניסטישער טוער ד"ר אַלעקסאַנדער גאָלדשטיין האָט אין שליחות פון קרן־היסוד און קרן־קימה בעזוכט פיל לענדער. ער איז געווען אין אינדיען, ביהמא, סינגאַפּור, יאַוואַ, ניי־זעלאַנד, מאַלאַי־אינזלען, אַוסטראַליען א. אַ. פערוואָרפענסטע יודישע ישובים.

אין אַ פאָרטראַג, וואָס ד"ר א. גאָלדשטיין האָט געלייענט אין קאָוונע, האָט ער גענוי דערצעהלט וועגען לעבען פון אָט די ווייטע יודען — די נדחי־ישראל.

ד"ר גאָלדשטיין דערצעהלט וועגען די באַגדאַדער יודען, וועלכע זענען צושפּרייט אין קליינע גרופּעס איבערן גאַנצען ווייטען מזרח און זינט דעם חורבן האָבען זיי נישט פערלאָזען אַזיע, די באַגדאַדער יודען האָבען נישט אַזוינע דאַגות. זיי קענען נישט קיין פּאַרטייען, מיט צוויי זאַכען זענען זיי צום יודישען פאָלק צוגעבונדען: דורך זייער ליבע צו ארץ־ישראל, און דורך דער העברעאישער שפּראַך, אויך איז ער געווען ביי די פערסישע יודען, צווישען זיי — פערסיש־יודישע אַנוסים, וועלכע זענען געקומען מיט עטליכע צעהנדליג יאָהר צוריק קיין אינדיען פון פערסיען, כדי אַריבערצוגעהן אין אינדיען צוריק צום יודענטום. די דאָזיגע אַנוסים האָבען נאָר איין בעגעהר: צופּאַסען זיך צו זייערע משפחות, וועלכע זיי האָבען אָפּגעשיקט קיין ארץ־ישראל און אונטערשטיצען זיי רעגולער.

בעזונדערס שפּאַנענד זענען די שילדערונגען פון דעם לעבען פון די „בני ישראל“, וועמעס עלטערן זענען איינגעוואַנדערט, לויט זייער מסורה, קיין אינדיען מיט 2000 יאָהר צוריק פון „צפון־לאַנד“ (ארץ־ישראל). פיל פון זיי זענען דערטרונקען געוואָרען. די איבעריגע האָבען זיך בעזעצט אין אינדיען. לויט דער מיינונג פון פיל פאָרשער, שטאַמען זיי עם פון די עשרת־השבטים. 15,000 נפשות זענען איצט פערהאַן, אין אַל קענען זיי עהנליך צו די אינדוסען — מיט זייער שטייגער, שפּראַך, מנהגים, אַפילו מיט דער פאַרב פון זייער הויט. זיי האָבען נאָר אָפּגעהיט איינע יודישע מנהגים און דינים: ברית מילה, שבת, יום־כפור א. אַ. און די איינציגע תפילה, וואָס זיי חזר'ן איבער אָהן אויפהער, איז: שמע ישראל. דורות לאַנג לעבען די יודען צווישען מיליאָנען פרעמדע און דאָך האָבען זיי זיך נישט אַסימילירט. זיי האָט אויפגעהאַלטען דער אָנדענק וועגען „צפון־לאַנד“ ארץ־ישראל.

ווייטער דערצעהלט ד"ר א. גאָלדשטיין וועגען זיין בעזוך אין אַ ווייטען, פערוואָרפענעם דאָרף פון די „בני־ישראל“, וואו זיי וואוינען אין היילען און געהען אַרום נאַקעטע. דאָרטען האָט ער געטראָפען אַ זקן פון אַ יאָהר אַכציג. ווען מען האָט דעם אַלטיטשקען דערצעהלט, אַז ער, ד"ר גאָלדשטיין, קומט פון'ם לאַנד, פון וואַנען ס'זענען געקומען זייערע עלטערן, און מען האָט איהם געזאָגט דעם ציל פון זיין קומען אַהער, — האָט דער זקן דערקלערט, אַז ער וויל אויך געבען זיין ביי־טראַג פאַר'ן דאָזיגען הייליגען צוועק... אַגב דערצעהלט דער לעקטאָר אַ קוריאָז: פאַר זיין אַוועקגעהן האָט זיך צו איהם דער זקן געווענדעט מיט אַ שאלה בנוגע שמירת־שבת, זייענדיג איבערצייגט, אַז דער גאַסט פון „צפון־לאַנד“ איז געוויס אַ גרויסער מורה־הוראה....

ד"ר א. גאָלדשטיין דערצעהלט ווייטער וועגען זיין בעזוך אין די גרעסטע שטעט אין אינדיען, ווי באָמביי א. אַ. פערשידענאַרטיגע יודען, פערשידענע טיפּען, ממש אַ קבוץ־גליות, און אַלעמען פעראייניגט איין זאַך: ארץ־ישראל, ווידער ברענגט דער לעקטאָר אַנ'אינטערעסאַנטען עפּיזאָד: אין איינער אַ שטאָט האָט ער בעזוכט דעם פערוואַלטער פון דער אָרטיגער תפיסה, וואָס איז איינער פון די „בני ישראל“. די פּרויען. וואָס האָבען אָרגאַניזירט די אַרבייט פון קרן־קימה האָבען אַריינגעטראָגען אַ פּושקע אויך דעם תפיסה־פערוואַלטער, נאָר גיך איז די פּושקע פול געוואָרען, ווייל — דערצעהלט דער פערוואַלטער, — די אַרעסטירטע, ווען זיי ווערען בעפרייט, וואַרפען אַהין זייער קליינגעלד.

נאָך אַ קוריאָז אין איינער אַ פערוואָרפענער שטאָט אין אינדיען: דער לעקטאָר האָט געפונען בלויז צוויי יודען, וואָס האָבען זיך שטאַרק אינטערעסירט מיט זיין אַרבייט. פאַר זיין פערלאָזען די שטאָט האָט ד"ר גאָלדשטיין בעשטימט איינעם פון זיי אַלס פאָרשטעהער פון קרן־קימת, דעם צווייטען — אַלס פאָרשטעהער פון קרן־היסוד.

אַנ'איבעראַשונג איז געווען פאַר ד"ר גאָלדשטיין די בעגעגעניש מיט די יודען אין ניי־זעלאַנד. דאָרטען איז פערהאַן אַ גוט אָרגאַניזאַציע, וועלכע בעמיהט זיך, ווי ווייט מעגליך, מיטהעלפען דער

(ווייטער זעה 8־טע זייט).

נייער
פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזער לעבן

נייער
פאָלקסבלאַט

29
דאָנערשטאָג
ט"ו
כסלו תרפ"ט

נאָוועמבער
זון־אויפגאַנג 7.21
זון־אונטערגאַנג 3.31

רעגיסטראַציע פון יאָהרגאַנג 1907.

היינט דאַרפען זיך רעגיסטרירען אַלע געבוירענע אין 1907 י. אויב זיי האָבען זיך ביז איצט צוליב וועלכער ס'איז סבה נישט רעגיסטרירט.

די רעגיסטראַציע קומט פאָר אין לאָקאַל פון מיליטעריש־פּאָליציי־אישען ביוראָ ביים מאַגיסטראַט (פּיעטרקאָווער 212) און קומט פאָר פון 8.15 ביז 1 אַ זייגער בייטאָג.

קאָנטראָל־פערזאַמלונגען פאַר רעזערוויסטען.

היינט דאַרפען זיך שטעלען אויף לעשנאָ 9, די רעזערוויסטען פון 1903 י. וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 14־טען קאָמיסאַריאַט און זייערע פאַמיליען־נעמען הויבען זיך אָן אויף די בוכשטאַבען:

I. J. K. L. M. N. O.

מאָרגען — פון 14 פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט אויף

P. R. S. T. U. W. Z. Ż.

אויף נאָוואָ־צעגעלניאַנאַ 51, דאַרפען זיך מעלדען די רעזערוויסטען פון 1887 י., וואָס וואוינען אין 1, 4, און 6 פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט, מיט די פאַמיליען־נעמען אויף אַלע בוכשטאַבען.

מאָרגען — פון 1887 יאָהר פון 7, 10, 12, 13 און 14 קאָמיסאַריאַט אויף אַלע בוכשטאַבען.

פּוילישע בירגער אין אויסלאַנד מוזען קומען קיין פּוילען צום פּאָבאָר.

(2) אינ'ם נייעם מיליטער־געזעץ געפינט זיך אַ פּונקט, אַז די פּאָבאָר־פּליכטיגע יונגעלייט, וועלכע געפינען זיך אין אויסלאַנד קענען זיך שטעלען צו אַ פּאָבאָר־קאָמיסיע, וועלכע דאַרף זיך געפינען ביי די קאָנסולאַטען אין די לענדער, וואו ס'ועגען פערהאַן אַ גרעסערע צאָהל פּוילישע בירגער.

אַ געוויסער ב., וועלכער וואוינט אין פּאַריז האָט זיך דעריבער געווענדעט צום היגען מיליטער־פּראָקוראָר מיט אַנ'אָנפראַגע, צי וואָלט ער נישט, אַנשטאָט ספּעציעל קומען קיין פּוילען, וואָס קאָסט פיל געלד און צייט, געקענט זיך שטעלען צו דער פּאָבאָר־קאָמיסיע אינ'ם פּוילישען קאָנסולאַט אין פּאַריז.

דער פּראָקוראָר האָט איהם געשיקט צו דער שטעטישער סטאַראָסטוואָ, פון דאָרט האָט מען איהם אָפּגעשיקט אין דער וואָיעוואָדזשטווע און פון דאָרט אין קריגס־מיניסטעריום.

צום סוף האָט מען איהם געענטפערט, אַז ער מוז קומען קיין פּוילען זיך שטעלען צום פּאָבאָר. פרעגט זיך, צו וואָס איז דער פּונקט אין געזעץ וועגען פּאָבאָר־קאָמיסיעס אין אויסלאַנד?

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט־דיזשורען.

(2) ליפּיעץ, פּיעטריקאָווער 193; מילער, פּיעטריקאָווער 46; גראָשקאָווסקי, קאָנסטאַנטינער 15; פּערעלמאַן, ציגעל־גאַס 64; ניעוויעראָווסקי, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 37; פּאַטאַש, פּל. קאָשטשעלני 10; סאַדאָווסקאַ, זגערסקאַ 57; גאַראַזשינסקי, פּושעיאַזד 59; שימאַנסקי, פּושענדזאַלניאַנאַ 75; בוסט, זשגאָווסקאַ 59; דוטקעוויטש, זגערזשער 97.

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, TEL. 47-67
ספּעצ. פון אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־לאַמפּען־שטראַהלען
נעהמט אָן פון 2—3 נאָכמ. און פון 4—7 אָווענד

Dr. Z. Rakowski
[illegible]
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81.
[illegible]

אונטערהאַנדלונגען וועגען שטרייק אין דער „ווידז. מאַנופאַקטור"

קאָנפליקט דויערט ווייטער.

(וו) נעכטען האָט דער אַרבייטס־אינספּעקטאָר וויזישיקאָווסקי איינגעלאַדען צו זיך די פאָרשטעהער פון די פּראָפעסיאָנעלע אַרבייטער־פעראיינען כדי זיי מיטצוטיילען די נייע פאָרשלאַגען פון דער דירעקציע פון ווידזעווער מאַנופאַקטור.

די פירמע איז מסכים צו צאָהלען פאַר די שטעה־שעה'ן, צאָהלען אַלע לוינען לויט דעם צעניק וועלכער פערפליכטעט אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע; די פירמע גאַראַנטירט, אַז מען וועט די לוינען נישט פערקלענערן און אַלע סכסוכים וועלען ערלעדיגט ווערען דורך די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען מיט'ן אַנטייל פון'ם אַרבייטס־אינספּעקטאָר. די פירמע האָט אויך צוגעזאָגט, אַז צוליב'ן שטרייק וועט קיינער פון דער אַרבייט נישט בעזייטיגט ווערען, אויך די לוינען, וועלכע זענען געריסען געוואָרען וועלען צוריק אויסגעגליכט ווערען.

גלייכצייטיג האָט דער אינספּעקטאָר מודיע געווען, אַז די פירמע איז נישט מסכים אויף אַנ'אויסוואַהל פון רעלעגאַטען פון צווישען די אַרבייטער.

די פעראיינס־פאָרשטעהער האָבען געענטפערט, אַז די פאָרשלאַגען פון דער פירמע זענען נישט גענוגענד; אַ חוץ דעם האָבען די אַרבייטער נישט די גאַראַנטיע אַז די פירמע וועט ווירקליך בעצאָהלען פאַר דער שטעה־צייט ווי זי האָט צוגעזאָגט. אַלס ביישפּיל דערמאָנען זיי דעם סכסוך אין יולי, ווען די פירמע האָט אויך צוגעזאָגט צו בעצאָהלען פאַר דער שטעה־צייט און האָט דעם צוזאָג נישט געהאַלטען.

די פאָרשטעהער פון די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען האָבען צוגעזאָגט פאָרצושטעלען די פאָרשלאַגען פון דער פירמע די אַרבייטער, וועלכע וועלען אַליין בעשליסען ווי ווייטער צו האַנדלען.

וועגען שטיצען די שטרייקענדע

(ב) נעכטען איז צו דער פערוואַלטונג פון אַרבייטסלאָזען־פאָנד געקומען אַ דעלעגאַציע פון די שטרייקענדע אַרבייטער אין דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור", וועגען אויסצאָהלען אינטערשטיצונגען פאַר די 700 שטרייקענדע. דער פאָרזיצענדער פון אַרבייטסלאָזען־פאָנד האָט געענטפערט, אַז ער קען אַליין וועגען דעם ענין נישט דעצידירען, און האָט צוגעזאָגט זיך וועגען דעם צו פאַרשטענדיגען מיט וואַרשע.

די שרפה אין דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור".

(וו) ווי מיר האָבען שוין נעכטען געמאָלדען האָט עהרנעכטען 4 אַ זייגער פאַרטאָג אויסגעבראָכען אַ שרפה אין דער פאַבריק פון „ווידזעווער מאַנופאַקטור". דאָס פייער האָט זיך בליץ־שנעל פערשפּרייט און האָט אַרומגעכאַפּט די אַרומיגע פאַבריקס־געביירעם.

דאָס פייער איז בעמערקט געוואָרען דורך אַ פייערלעשער, וואָס דיזשורירט שטענדיג אויפ'ן אַלאַרם־טורעם אויף פאַבריקס־טעריטאָריום. דאָס פייער איז אויסגעבראָכען אין דער טרוקנעריי. דער פייערלעשער האָט גלייך אַלאַרמירט די פייערלעשער־אָפּטיילונגען פון דער ווידזעווער מאַנופאַקטור וועלכע זענען אָנגעקומען אונטער דער אָנפיהרונג פון דיר. מאַקס קאָהן.

צוליב דעם אָבער, וואָס די שרפה איז אַלץ גרעסער געוואָרען האָט מען גערופען צו הילף די שטאָטישע אָפּטיילונגען מיט די קאָמענדאַנטען שייבלער און גראָהמאַן בראש. די רעטונגס־אַקציע איז געווען זעהר בעשווערט צוליב דעם שטאַרקען ווינד וואָס האָט פאַריגע נאַכט געבלאָזען. בעת'ן לעשען די שרפה איז אָפּגעבריהט געוואָרען דער דיר. מאַקס קאָהן און איין פייערלעשער. ערשט נאָך אַ איבערמענשליכער אַרבייט האָט זיך איינגעגעבען דאָס פייער צו לאָקאַליזירען. דער שאָדען בעטרעפט 2000 דאָלאַר, די געביירע, וועלכע האָט אָפּגעברענט איז נישט געווען אַסעקורירט. די סיבה פון דער שרפה איז נאָך נישט פעסטגעשטעלט געוואָרען.

פרויען אהן חתונה־אקטן וועלען נישט קענען געניסען פון דער קראַנקן־קאַסע אויפ'ן סמך פון מאַנ'ס רעכט.

(וו) אויף דער עהרנעכטיגער זיצונג פון דער קראַנקען־קאַסע־פערוואַלטונג זענען בעהאַנדעלט געוואָרען אַ גאַנצע רייה זעהר וויכטיגע פראַגען.

אין דער פראַגע וועגען דער פאָדערונג פון די פּריוואַט־שפּיטעלער וועגען העכערען דעם אָפּצאָהל פון אַ פערזיכערטען אין קראַנקען־קאַסע פון 7 זל. אויף 8,50 אַ טאָג איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז די העכערונג איז נישט בעגרינדעט, אַז אויך 7 זלאָטעס אַ טאָג דעקען נישט נאָר די הייל־קאָסטען פון'ם קראַנקען, נאָר אויך איינגע אינוועסטיציעס פון די פּריוואַט־שפּיטאָלען.

די פאָדערונג פון פאַרמאַצעווטען־פעראיין, אַז אין די אַפּטייקען פון דער קראַנקען־קאַסע זאָלען אַנשטאָט די איצטיגע איבערשרייבערינס פון די רעצעפּטען איינגעלאַדען ווערען פאַך־פאַרמאַצעווטען, האַלט די פערוואַלטונג פאַר נישט בעגרינדעט, ווייל די רעצעפּטען ווערען סיי ווי קאָנטראָלירט דורך פאַך־פאַרמאַצעווטען. אגב וואָלט עס אויך פערטייערט דאָס אויספערטיגען די רעצעפּטען, וועלכע קאָסטען שוין אַזוי אויך גענוג טייערער ווי אין די פּריוואַטע אַפּטייקען; די פערוואַלטונג רעכענט אַפילו צו ליקווידירען איינגע אַפּטייקען.

וועגען דער 13 פּענסיע איז בעשלאָסען געוואָרען אַז צוליב מאַנגעל אין געלד וועט די 13־טע פּענסיע דאָס יאָהר, וואַהרשיינליך נישט אויסגעצאָהלט ווערען.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען אַנטיילצונעמען אין דער לאַנד־אויסשטעלונג אין פּויזען אין 1929, צום סוף איז בעקאַנט געמאַכט געוואָרען דער בעשלוס פון'ם אַרבייטס־מיניסטעריום, אַז אַ נישט־געזעצליכע פרוי האָט נישט דאָס רעכט צו בעקומען אונטערשטיצונגען פון דער קראַנקען־קאַסע.

פערשוואונדענע מיליטעריש געלד.

(2) דאָס מיליטעריש קרייז־געריכט האָט נעכטען בעהאַנדעלט דעם פּראָצעס געגען דעם סערזשאַנט פון 25־טען פיעכאָטע פּולק אַנטאָני זיעלינסקי, וועלכער ווערט בעשולדיגט אין דעפראַודירען 14,827 זלאָטעס.

אַנטאָני זיעלינסקי האָט שוין פון אַ לענגערער צייט געליטען פון אַ ווענערישער קראַנקהייט מיט וועלכער ער האָט אויך אָנגעשטעקט זיין פרוי און קינדער. זיעלינסקי האָט געדאַרפט געלד אויף צו קורירען זיך און די פאַמיליע און זיינע קליינע פערדינסטען האָבען דערויף נישט ערלויבט. זיעלינסקי האָט בעשלאָסען אומבעדינגט צו שאַפען געלד, ער האָט צוליב דעם צוגעפּאַסט שליסלען צו דער פּולקאָווע קאַסע און אַרויסגענומען פון דאָרט 14,827 זלאָטעס. מיט דעם געגנבעטען געלד איז זיעלינסקי אַוועק קיין וואַרשא און אַוועקגעלייגט דאָס געלד אויפ'ן נאָמען פון זיין ברודער אין פּ. ק. אָ.

אין געריכט האָט זיעלינסקי זיך מודה געווען אין פערברעכען, אָפּענהערציג און מיט חרטה דערצעהלט, וואָס עס האָט איהם געבראַכט דערצו.

דאָס געריכט האָט גענומען אין אַכט די לינדערענדע אומשטענדען און פערמשפּט זיעלינסקי'ן אויף 8 חדשים טורמע.

רחל פייגענבערג אין לאָדז,

די בעריהמטע שריפטשטעלערין וועט זונטאָג האַלטען אַ פאָרלעזונג אין „הזמיר"

ביי לייטען איז די פרוי ש'ין פון לאַנג פערטרעטען אין אַלע געביטען פון קונסט. אין דער מוזיק, מאַלעריי, ליטעראַטור וכדומה. די פרויען־עמאַנציפּאַציע האָט כמעט שוין אויפגעהערט צו זיין אַ פּראָבלעם, ווייל די פרוי איז אומעטום אַריינגעדרונגען און פערנעהמט שוין ביים היינטיגען טאָג אַנ'אָנגעזעהענעם אָרט אומעטום.

ביי יודען איז עס נאָך ליידער נישט אַזוי. די יודישע פרוי איז נאָך דערווייל ס'רוב נישט מעהר ווי אַ בויערין פון דער היים, פון דער פאַמיליע און — דאָס גאָר.

בלויז געצעהלטע יודישע פרויען האָבען זיך אויפגעהויבען העכער פון דעם היים־לעבען און צוגעקומען צום פאַרנאַס. צו די ראָזינע נעצעהלטע חשוב'ע יודישע פרויען־קינסטלערינס געהער בלי ספק די בעקאַנטע יודישע שריפטשטעלערין **רחל פייגענבערג**.

ווער קען נישט רחל פייגענבערג? זי האָט זיך בעריהמט געמאַכט מיט איהרע אונצעהליגע ליטעראַרישע אַרבייטען, מיט איהרע טאַלאַנטפולע ערצעהלונגען און אַרטיקלען אויף פערשידענע טעמעס. אַ גרויסען רושם אין דער יודישער ליטעראַרישער וועלט האָט אַרויסגערופען רחל פייגענבערג'ס לעצטע ווערק, דער „פּנקס" וועגען די פּאָגראָמען אין אוקראַינע. אויך דער שריפטשטעלערינס דראַמע: „טעכטער" און דאָס ווערק „קינדער־יאָהרען און־אַגר", וועלכע ווערען פערעכענט פאַר שטאַרקע ווערק אין דער יודישער ליטעראַטור.

ס'איז דעריבער קיין וואונדער נישט, וואָס רחל פייגענבערג האָט זיך בעליבט און פּאָפּולער געמאַכט ביי די ברייטע קרייזען פון יודישען לעזער־עולם און האָט ש'ין אומעטום איהרע פריינד און פערעהרער. די פאָרלעזונגען פון רחל פייגענבערג ווערען דעריבער אומעטום פערוואַנדעלט אין אַ ליטעראַרישען יום־טוב.

דאָס מאָל דערוואַרט לאָדז אויך אַ ליטעראַרישען יום־טוב.

היינטיגען זונטאָג וועט די שריפטשטעלערין האַלטען אַ פאָרלעזונג אין זאַל פון „הזמיר" (אַל. קאָשטשושקי 21) א.ד.ט. „די פרוי פון אונזער צייט פאַר'ן עפענטליכען משפּט".

ס'איז אָהן צווייפעל, אַז די פאָרלעזונג פון רחל פייגענבערג וועט אין לאָדז, ווי אומעטום, אַדורך מיט דעם פערדינטען ערפאָלג.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87
ספּעציעל אַרצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוועכע, אַלע אַרט אַנאַליזען, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אָוו.

בעגרענעצט די שטיצע פאַר אַרבייטסלאָזע.

(2) דער דירעקטאָר פון אַרבייטסלאָזען־פאָנד ה' אָפּענבערג האָט בעקומען אַ צירקולאַר פון אַרבייטס־מיניסטעריום, וועגען ווייטערדיגע בעגרענצונגען פון די דרינגענדע אונטערשטיצונגען.

פון דער אונטערשטיצונג וועלען פון היינט אָן נישט געניסען די אונפערהייראַטע אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָבען שוין בעקומען 9 כסדר'דיגע אונטערשטיצונגען, קינדערלאָזע אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָבען שוין בעקומען 12 אונטערשטיצונגען און פערהייראַטע אַרבייטסלאָזע מיט קינדער, וועלכע האָבען שוין בעקומען 24 כסדר'דיגע אונטערשטיצונגען. די דאָזיגע בעגרענצונגען וועלען שוין געמאַכט ווערען בעת די אויסצאָהלונגען פאַר חודש דעצעמבער.

?

אַ שוידערליכער מאָרד.

(2) אין דאָרף נאָוואָ־ליפּקאָוו איז פאָרגעקומען אַ שוידערליכער מאָרד. אין דער וואוינונג פון דעם בעקאַנטען באַנדיט אַנדזשעי נאָוויצקי איז פאָרגעקומען אַ פערוויילונג. אין דער פערוויילונג האָבען אַנטייל גענומען די גנבים וואַצלאַוו נאַלט, סטאַניסלאַוו שיטשינסקי, ווען אַלע זענען שוין געווען גוט שכּור איז ענטשטאַנען אַ געשלעג, בע וועלכען שיטשינסקי איז מיט אַ מעסער דערהרגעט געוואָרען. דעם מערדער נאַלט האָט די פּאָליציי אַרעסטירט.

גע'סמ'ט.

(2) אויף ראַדאָמסקאַ 53 האָט זיך געפּרובט דאָס לעבען צו נעהמען די 27־יעהריגע מאַרטאַ קאָכאַנאָווסקאַ, וועלכע האָט אויסגעטרונקען אַ גרויסע דאָזע קאַרבאָל־עסענץ. די פּאָגאָטאָוויע האָט די זעלבסטמערדערין אין אַ שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

אויף קאָנסטאַנטינער 146 האָט זיך פער'סמט די 52־יעהריגע אַנטאָנינאַ פּאַליסק.

גראַנדיעזע טעטיגקייט פון „אָרט".

נעכטיגע פרעסע־קאָנפערענץ.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם, וואָס אין לאָדז איז געקומען דער מיטגליד פון עקזעקוטיוו פון „אָרט" ד"ר סינגאַלאָווסקי, איז נעכטען אין היגען „אָרט" פאָרגעקומען אַ פרעסע־קאָנפערענץ.

ד"ר איינער האָט פאַר די פרעסע־פאָרשטעהער געגעבען ערקלערונגען וועגען דער טעטיגקייט פון דער לאָדזער אָפּטיילונג פון „אָרט" ספּעציעל פאַר דעם לעצטען פעריאָד.

ביים אָרט עקזיסטירען קורסען פאַר

17 פאַכען,

אויף וועלכער ס'לערנען זיך 225 שילער. פאַר דער צייט, וואָס די קורסען עקזיסטירען האָבען זיך אויף זיי געלערענט אַנ'ערך צוויי טויזענד פערזאָן און כמעט אַלע, ביי קליינע אויסנאַהמען זענען פערבליבען ביי זייערע נייע פאַכען.

די אויפגאַבע וועלכע דער לאָדזער „אָרט" האָט זיך געשטעלט איז

אינדוסטריאַליזירען די יודישע אַרבייטער.

אַריינפיהרען זיי אין נייע געביטען פון אַרבייט. דווקא וויל לאָדז איז דער אינדוסטריעלער צענטער פון פוילען איז דאָ די אויפגאַבע אַמשאַרפסטען בולט און אויף דעם געביט לאָזט זיך פיל אויפטוען און נישט נאָר פאַר לאָדז.

„אָרט" ברעכט די אויסגעשטעלטע „טראַדיציע" פון נישט צולאָזען יודישע אַרבייטער צו פערשידענע געביטען פון אַרבייט.

ס'איז שוין בעקאַנט דער קאַמף פאַר דער אַרבייט ביי די קאָטאָן־מאַשינען. דאָס איז אַ נייער געביט פון אַרבייט און דאָ אין דעם קאַמף איז שוין די ערשטע פּאָזיציע געווינען געוואָרען. די שילער, וועלכע האָבען זיך אויסגעלערענט אַרבייטען אויף די קאָטאָן־מאַשינען האָבען שוין אַלע בעקומען אַרבייט. אין אָנהויב 1929 י. דאַרפען אָנקומען קיין לאָדז נייע פופציג קאָטאָן־מאַשינען און אין לאָדז איז איצט נישטאָ קיין איין פרייער קוואַליפיצירטער אַרבייטער.

ביי די קאָטאָן־מאַשינען וואָס אַרבייטען שוין ווערען געלערענט נייע אַרבייטער, אָבער די אַרבייטער האָבען אָנגענומען אַזאַ בעשלוס, אַז צו דער אַרבייט זיך לערנען ווערען צוגעלאָזט נאָר קרובים פון די אַרבייטער. אַזוי אַרום וואָלטען די יודען שוין געווען פולשטענדיג אויסגעשלאָסען פון דער אַרבייט, ווען נישט די קורסען ביי „אָרט". אויך אין וואַרשאָ ווערען איינגעפיהרט די קאָטאָן־מאַשינען אין טאַקע

אַ דעלעגאַציע פון וואַרשאַ געקומען צום לאָדזער „אָרט",

אַז מ'זאָל דאָ איינאָרדנען קורסען פאַר אַ געוויסער צאָהל יודישע אַרבייטער פון וואַרשאָ, כדי אויך אין וואַרשאָ זאָל פֿונ'ם ערשטען מאָמענט נישט איינגעשטעלט ווערען דער פּרינציפּ: „יודען ווערען נישט אַריינגעלאָזט". די ראָל פון די „אָרט"־קורסען און פון די אַרבייטער, וואָס ענדיגען זיי, איז אַ ראָל פון פּיאָנערען אין די פאַבריקען, פּיאָנערען וועלכע פערנעהמען די ערשטע פּאָזיציעס. און ביי די קאָטאָן־מאַשינען צ.ב. פיהלט זיך זעהר שטאַרק די דרינגענדע נויטווענדיגקייט אויסצולערנען וואָס אַ גרעסערע צאָהל יודישע אַרבייטער. דערצו זענען אָבער נויטיג נאָך אַ פּאָר קאָטאָן־מאַשינען.

„אָרט" פיהרט אַ זעהר ריהרעווריגע טעטיגקייט און איז זעהר בויגזאַם און פאָראויסגעזעהען. אָט האָט זיך אין דער לעצטער צייט ביי אונז אין לאָדז שטאַרק אָנגעהויבען צו ענטוויקלען

די זייד־אינדוסטריע.

ס'איז אַ נייער געביט און דאָ זענען נישט פערהאַנען קיין קוואַליפיצירטע אַרבייטער, איבערהויפּט מאַשינען ווערען ערשט איצט בעשטעלט און איינגעפיהרט דורך די פאַבריקאַנטען, האָט „אָרט" שוין זיך פערשאַפט אַ וועב־שטוהל פאַר זייד־שטאָפען און עס ווערען געלערענט עטליכע שילער. ביז ס'וועלען אָנקומען די נייע מאַשינען וועלען שוין זיין אַ געוויסע צאָהל אויסגעלערענטע יודישע אַרבייטער. און עס וועט זיך נישט שאַפען דער פּרעצעדענט, אַז דער פאַך איז „יודען־ריין". נאַטירליך אויך דאָ זענען שוין נויטיג נאָך עטליכע מאַשינען, כדי צו קענען לערנען נאָך אַ גרעסערע צאָהל שילער, אָבער דאָס איז אַ פראַגע פון מיטלען.

אין לאָדז ווערען אויסגעאַרבייט פיל

„באַדניקעס".

זיי ווערען געאַרבייט אויף האַנד־שטוהלען. האָט אָרט איינגעשטעלט די אַרבייט אויף מעכאַנישע שטוהלען און עטליכע אַרבייטער לערנען זיך די מלאכה.

אַ געביט, וואו ס'זענען כמעט נישטאָ קיין יודישע אַרבייטער זענען

די טריקאָטאַזש־פאַבריקען

אויף רונד־מאַשינען. איין מאַשין האָט שוין „אָרט" עס וועלען געשאַפען ווערען נאָך 2 מאַשינען, וועט מען קענען איינאָרדנען אַ קורס פון אַ נייעם פאַך. דאַרף מען מיטלען אויף צו שאַפען די פּאָר מאַשינען אָט האָבען זיך בעוויזען מורעות אַז מ'זוכט קראַפט שפּולערינס. „אָרט" האָט געשאַפען

אַ שפּול־מאַשין

עס לערנען זיך שוין פינף שילערינס.

אין דער

סוויטער־אָפּטיילונג

איז איינגעפיהרט געוואָרען אַ נייער פאַך — הענטשקעס. צו די אַלטע 19 מאַשינען זענען צוגעקומען נאָך דריי מאַשינען: פעטער־מאַשין, זשאַקאַרד־מאַשין און אַ 10־ער מאַשין, אַז"וי, אַז די אָפּטיילונג בעזיצט שוין איצט פון די איינפאַכסטע ביז די קאָמפּליצירסטע מאַשינען.

דער בודזשעט פון 1927 האָט בעטראָפען 42,000 זל., פאַר 1928 האָט דער בודזשעט שוין בעטראָפען 80,000 זל. און פאַר 1929 איז פאָרגעזעהען אַ בודזשעט אויף 100,000 זלאָטעס.

ס'איז פאָראויסגעזעהען הכנסה פון שכר־לימוד 30,000 זל. (500 שילער) 15,000 זל. הכנסה פון מיטגלידס־אָפּצאָהל, 15,000 זל, פון דער צענטראַלע 40,000 זל. זאָלען געשאַפען ווערען פון סובסידיעס (קהלה, מאַגיסטראַט א.אַ.וו.)

נאָכדעם האָט ד"ר סינגאַלאָווסקי אָפּגעגעבען אַ בעריכט וועגען דער טעטיגקייט פון „אָרט", אין וועלט־מאַסשטאַב. ער ווייזט אָן, אַז „אָרט" איז די ערשטע וועלט־אָרגאַניזאַציע, וועמען ס'איז געלונגען צו פעראייניגען די פערשידענסטע שיכטען פון דער יודישער געזעלשאַפטליכקייט, אַרום דער אַרבייט פון אַריבערפיהרען די יודען פון לופט־פּרנסות צו אַרבייט און לאַנדווירטשאַפט.

„אָרט" האָט אויסגעגעבען פאַר 1926, 1927 און אין משך פון ערשטען האַלבען יאָהר 1928 — 740 טויזענד דאָלאַר. אין דער דערמאָהנטער סומע געהען נישט אַריין די סומען, מיט וועלכע יודישע האַנדווערקער זענען פערזאָרגט געוואָרען מיט געצייג און מכשירים, עס געהען אויך נישט אַריין יענע געלדער, וואָס זענען צוריקגעקומען פון יודישע ערד־אַרבייטער און זענען אויפסניי צוריקגעגעבען געוואָרען. פון רושאָינט האָט „אָרט" בעקומען 245 טויזענד דאָלאַר און 495 טויזענד דאָלאַר זענען געשאַפען געוואָרען אַ העלפט אין מזרח־אייראָפּע (פוילען, רומעניען, באַלטישע לענדער, טשעכאָסלאָוואַקיען) די אַנדערע העלפט אין מערב־אייראָפּע.

די סומע פון 740 טויזענד דאָלאַר זענען אויסגעגעבען געוואָרען אויף פאָלגענדען אופן:

די אויסגאַבען פון „אָרט".

פאַך־בילדונג — 234 טויזענד דאָלאַר, לאַנדווירטשאַפט — 249 טויזענד דאָלאַר, האַנדווערק — 31 טויז. דאָלאַר, אָרגאַניזאַציאָנעלע ענינים — 68 טויז. דאָל., פערלאַג און פּראָפּאַגאַנדע — 12 טויז. דאָל., אויף זאַמלונגען און אינספּעקציעס 44 טויז. דאָל., אויפבוי־פאָנד — 30 טויז. דאָל., און איבערגאַנגס־סומען 70 טויז. דאָלאַר.

אין משך פון דער צייט האָט זיך די צאָהל אַנשטאַלטען נישט פערגרעסערט אָבער יעדער אַנשטאַלט איז זיך צוזאַקסען און ביים היינטיגען טאָג ווערען דורך „אָרט" אויסגעהאַלטען 78 אַנשטאַלטען מיט 5100 שילער, אין משך פון דערזעלבער צייט האָבען פערענדיגט די קורסען 3 טויזענד צוהערער און אין דער יודישער אַרבייטס־וועלט זענען צוגעקומען קוואַליפיצירטע אַרבייטער, אין משך פון יאָהר 1926 זענען פערטיילט געוואָרען מאַשינען פאַר 75 טויזענד דאָלאַר; אין יאָהר 1927 — פאַר 250 טויזענד דאָלאַר און אין דער ערשטער העלפט פון היינטיגען יאָהר 240 טויזענד דאָלאַר.

דער מאָראַלישער ערפאָלג אָבער פון דער „אָרט"־טעטיגקייט איז אַ גרעסערער ווי די מעגליכקייטען אויסצופיהרען די אַלע דרינגענדע אויפגאַבען וואָס שטעהען שוין היינט אויפ'ן סדר־היום. דער טעמפּ פון אונטערגאַנג פון די אַלטע יודישע פּרנסות איז שנעלער ווי ס'קען זיין דער טעמפּ פון אויפבוי פון די נייע בעשעפטיגונגען.

לאַנדווירטשאַפטליכע אַרבייט.

דער רעדנער געהט דאַן איבער צו דער לאַנדווירטשאַפטליכער אַרבייט אין דרום־אוקראַינע און אין ווייס־רוסלאַנד. אין דרום־אוקראַינע אַרבייט „אָרט" אין 36 קאָלאָניעס אין 6 שטעטלעך. די לאַנדווירטען ווערען בעדינט מיט קרעדיטען אויף הייזער און אינווענטאַר בס"ה 2 טויזענד פאַמיליעס אויף אַ שטח פון 23163 דעסיאַטין ערד. עס זענען אויסגעבויט געוואָרען 820 נייע הייזער און 24 ברונימער. עס זענען געשאַפען געוואָרען 11 קרעדיט־חברות אין וועלכע „אָרט" טראָגט אַריין דאָס געלד, וואָס ווערט שפּעטער אויסגעבאָרגט די קאָלאָניסטען. אין ווייס־רוסלאַנד אַרבייט „אָרט" אין 62 פּונקטען, אויף וועלכע עס געפינען זיך 1300 פאַמיליעס, 10 טויזענד סערער־ביימער, 8 מילך־ווירטשאַפטען.

אין פוילען אַרבייט „אָרט" פאַר קרוב טויזענד פאַמיליעס, וואָס זענען בעשעפטיגט ביי לאַנדווירטשאַפט.

בסך־הכל זענען אין פוילען פאַרהאַן 150 טויזענד יודישע נפשות, וואָס האַלטען זיך אויס פון לאַנדווירטשאַפט. פון זיי עלטער פון 16 יאָהר 80 טויזענד פערזאָן דאַנציג און פּ'זען ווערען בעזאָרגט מיט יודישע געמיזע. אַ יודישער פויער האָט בעקומען דעם פּריז פאַר ביהנען־צוכט. אין די יודישע קאָלאָניעס האָט „אָרט" איינגעפלאַנצט נייע 12 טויזענד פרוכט־בוימער. איבערהויפּט ווערט אין די יודישע קאָלאָניעס געפיהרט אַנ'אינטענסיווע ווירטשאַפט, וואָס ענטשפּרעכט אַמבעסטען די יודישע פעהיגקייטען און איינענשאַפטען.

אין אָפּשאַצענדיג די טעטיגקייט פון „אָרט" קומט דער רעדנער צום אויספיהר, אַז ביידע געביטען פון זיין טעטיגקייט, זענען גענוג וויכטיג. מען דאַרף זאָרגען, אַז די יודען זאָלען האָבען בעשעפטיגונג, וואָס זאָל נישט ערנידעריגען זייער כבוד, וואָס זאָלען זיי נישט האַלטען אין דער אונזיכערקייט מיט'ן מאָרגען און על כולם אַז זיי זאָלען האָבען פּרנסה.

בעפּרייט.

אין „נייעם פאָלקסבלאַט" פון 2־טען נאָוועמבער ה. י. איז געווען אַ נאָטיץ, אַז ה' צווערנער איז געוואָרען אַרעסטירט אין צוזאַמענהאַנג מיט אַ ג'יסער וועקסעל־אַפערע. ווי מיר ווערען געוואויר, איז ה' צווערנער נאָך דער דורכגעפיהרטער אויספאָרשונג בעפרייט געוואָרען.

אַרעסטירט פאַר מיסברויכען.

(2) די פאַביאַניצער פּאָליציי האָט נעכטען אַרעסטירט אַ געוויסען פליישאַיסקי, אָנגעשטעלטען פון דער דאָרטיגער קראַנקען־קאַסע, וועלכער זאָל האָבען פערכאַפּט געלד פון דער קראַנקען־קאַסע. די פּאָליציי האָט אויך צוגעצויגען צו פעראַנטוואָרטליכקייט אַ געוויסען באַנדראַנסקי אויך אַנ'אָנגעשטעלטער פון דער קראַנקען־קאַסע.

דערהרג'עט געוואָרען ביי דער אַרבייט.

(2) אין דער פאַבריק פון אָלדאַנאָווסקי און ניימאַרק אויף זשקאָנטנע 51 איז אַנ'אַרבייטער אַריינגעצויגען געוואָרען אין אַ מאַשין און איז דערהרג'עט געוואָרען אויפ'ן אָרט.

חינוך הספר תורה.

די שעורי ערב ע"י „אגודת ישראל" סאַלגע 7 שרייבט אויפ'ן נאָמען פון זייערס אַ פערשטאָרבענעם חבר בעריש ז"ל פרענקעל, אַ ספר תורה. דער חינוך קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע־זאַל דעם 11 דעצעמבער.

פריהמאָרגען צום אָנדענקען פון ב. מיכאַלעוויטש

קומט פאָר שבת איז פילהאַרמאָניע.

שבת פאַרמיטאָג קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע־זאַל אַ פריהמאָרגען געווידמעט דעם אָנדענקען פון ערשט נישט לאַנג פערשטאָרבענעם אַרבייטער־טוער ב. מיכאַלעוויטש.

וועגען לעבען און טעטיגקייט פון גרויסען פערשטאָרבענעם וועלען רעדען: י. ליכטענשטיין, וו. שולמאַן און דער בעקאַנטער זשורנאַליסט ב. שעפנער פון וואַרשאַ. דער אַרטיסט פון דער ווילנער טרופּע י. וויסליץ וועט רעציטירען פון מיכאַלעוויטש'ס בוך „זכרונות". אַ חוץ דעם וועט נאָך זיין אַ מוזיקאַלישער טייל אונטער דער דירעקציע פון טעאָדאָר רידער.

פרעמיער באַרטעלס רעדע

אין דער בודזשעט־קאָמיסיע פון סיים.

(ענדע פון דער ד־טער זייט)

אייך האָט מעהר אויפגערעגט דער טאָן פון דעם אינערן־מיניסטער, ווי דאָס, וואָס ער האָט געזאָגט. דער אינערן־מיניסטער איז געקומען צום מיניסטאָרען־ראַט און האָט אויפגעוויזען, אַז ער האָט נויטיג אַ דיספּאָזיציע־פאָנד פון 3 מיליאָן מיט 150 טויזענד זלאָטעס. דער מיניסטאָרען־ראַט האָט דעם פאָנד אַביסעל אַרומגעשניטען און אַזוי ווי ער האָט געהאַט פון וואַנען, האָט ער בעשטימט דעם פאָנד. פאָרמעל איז דער ענין פולשטענדיג אין אָרדנונג. נאָך דער רעדע האָט די אָפּאָזיציע פערלאַנגט אַ הפסקה. נאָך דער הפסקה איז אָנגענומען געוואָרען די רעזאָלוציע פון דעפּ. ראָטאַי, אַז די בודזשעט קאָמיסיע נעהמט צו קענטניש די ערקלערונג פון פרעמיער־מיניסטער, אַז ער וועט צושטעלען דעם סיים אַ צוגאָב־בודזשעט.

דער דאָזיגער אויסגאַנג פון דער זיצונג האָט געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק אין די סיים־קרייזען. דעם פרעמיער איז געלונגען דורך אַפּעלירען צום סיים ערלעדיגען דעם קאָנפליקט. דער סיים־ווערט ביסלעכווייז צוגעוואוינט, אַז דער בודזשעט איז איבערגעשריטען געוואָרען מיט 560 מיליאָן. די אויסגאַבען וועלען לעגאַליזירט ווערען דורך צוגאָב־קרעדיטען, דערווייל איז אָבער נישט אָנגעגעבען ווען די צוגאָב־קרעדיטען וועלען אַריינגעטראָגען ווערען.

גלייכצייטיג איז ליקווידירט געוואָרען דער סכסוך מיט'ן אינערן מיניסטער. דער פרעמיער האָט אויף אַ פאָרמעלען אופן געפּרובט בערעכטיגען דאָס, וואָס די קאָמיסיע האָט נעכטען געהאַלטען פאַר אומגעזעצליך.

מיט'ן אויסגאַנג פון דער זיצונג זענען געבליבען צופרידען אַלע גרופּען: ס'איז אָפּגעהיט געוואָרען דער פּרעסטיזש פון סיים, וועלכער האָט אַ קאָנטראָל איבער דער רעגירונג און ס'איז אַרויסגעריסען געוואָרען אַ מיטעל פון דער אָפּאָזיציע, וועלכען די גרופּען ווילען אייגענטליך נישט. בפרט זענען צופרידען מיט'ן אויסגאַנג פון דער זיצונג — די אָפיציעלע פּ. פּ. ס.

וואַרשאָ, 28. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) דער סיים־מאַרשאַלעק דאַשינסקי האָט היינט קאָנפערירט מיט'ן פרעמיער וועגען די אַרבייטען פון סיים. ווי מ'גיט איבער, זאָל צום דער סיים־מאַרשאַלעק האָבען בעוואויגען דעם פרעמיער צו קומען אויף דער זיצונג פון דער בודזשעט־קאָמיסיע.

דער מאַרשאַלעק־געריכט אין ענין ברוצקי־פּאָלאַקעוויטש.

וואַרשאָ, 28. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) דעפּ. ברוצקי האָט אַלס זיין פערטרעטער אין מאַרשאַלעק געריכט בעשטימט דעם דעפּ. פּוזשאַק (פּ.פּ.ס.)

אָפּגעשטעלט די עקסמיסיעס פון די קליינע וואוינונגען.

וואַרשאַ, 28. (אַטע) די יורידישע קאָמיסיע פון סענאַט האָט אונטער'ן פאָרזיץ פון וויצע־מאַרשאַלעק פּאָזנער (פּ.פּ.ס.) אָנגענומען אַנ'אויסבעסערונג צום נייעם קוועגען לאָקאַטאָרען־שוץ.

די אויסבעסערונג בעשטעהט אין דעם, אַז אויב דער אַרבייטער, וואָס האָט בעקומען אַנ'עקסמיסיע וועט אויסצאָהלען ראַטענווייז זיין חוב צו 25 פּראָצענט פון חודש דירה־געלד, זאָל די עקסמיסיע אָפּגעשטעלט ווערען.

וואַרשאָ, 28. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּ.) די היינטיגע זיצונג פון סענאַט האָט געדויערט 25 מינוט. אויף דער זיצונג איז אָנגענומען געוואָרען דער פאָרשלאַג פון פּ.פּ.ס. וועגען אָפּשטעלען די עקסמיסיעס.

אַמעריקאַ שטעהט־צו צום האַגער טריבונאַל.

לאָנדאָן, 28. (אַטע) די אַמעריקאַנער רעגירונג האָט בדעה אין דער נאָהענטסטער צייט צו בעגייען די אונטערהאַנדלונגען מיט די אייראָפּעאישע מלוכות וועגען צוטרעטען צום אינטערנאַציאָנאַלען שידס־טריבונאַל אין האַאַג.

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, tel. 26-02
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען־און האַרץ־קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען און קינסטליכע בערג־זון. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמיטאָג.
צוריקגעקעהרט.

קלישען
פאַר דרוקעריען, פערלאַגען און רעקלאַמען
פערטיגט אויס
„GALWANO" PIOTRKOWSKA 101 TEL. 57-68

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען.
פעטריקאַווער 10, טעל. 31-86
נעהמט אָן פון 8—$9^1/_2$ פריה און פון $3^1/_2$—$4^1/_2$ נאָכמ.

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-32
ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און מענער־שוואַכע קראַנקהייטען. היילונג מיט קוואַרץ־לאַמפּע (האָאָר־אויספאַל)
נעהמט אָן פון 10—8 און פון 5—8 נאָכמ.

פאַוועל וועגענער וועגען יודען און יודישער קונסט.

(אינטערוויאו מיט'ן בערימטען שוישפּילער ספּעציעל פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט").

דאָס קולטורעלע לאָדז שטעהט איצט אונטער'ן צייכען פון אַ גרויסער קינסטלערישער ערשיינונג. זייט אַ וואָך צייט גאַסטראָלירט אין „פילהאַרמאָניע" מיט אַן'אייגענער טרופּע דער בעריהמטער דייטשער שוישפּילער און פאָרטרעפליכער פילם-סטאַר פאַוועל וועגענער. וועגענער'ס אויפטריטען אין אַנדרעיעוו'ס „געדאַנק", גיטריס, „זשאַקיעלין" און סטרינדבערג'ס „טויטענטאַנץ", וואו דער קינסטלער קרעאירט די הויפּטראָלען מיט דער גאַנצער קראַפט פון זיין שוישפּילערישען טאַלענט און אינטואיציע — זענען אַדורך מיט אַ ריזיגען ערפאָלג און איבערגעלאָזען אויף די צושויער אַן'אונפערגעסליכען איינדרוק.

ווילענדיג זיך בעקענען מיט דער מיינונג פון וועגענער'ן וועגען דער יודישער טעאַטראַלער קונסט, דראַמאַטישער ליטעראַטור און יודישע אַקטיאָרען, האָבען מיר זיך געווענדעט צום גרויסען שוישפּילער נאָך אַן'אינטערוויאו.

— עס פרעהט מיך זעהר — הויבט אָן וועגענער דעם געשפּרעך — איבערצושיקען דורך דער פערמיטלונג פון דער יודישער פּרעסע מיינע האַרציגסטע גריסען פאַר'ן יודישען טעאַטער-פּובליקום אין פּוילען, וואָס ווייזט אַרויס אַזאַ וואַרימע בעציהונג צו מיינע אויפטריטען און פערמאָגט די פערשטענדניש פאַר טעאַטראַלע ווערק פון בעסערען און ערנסטען רעפּערטואַר.

דער יודישער טעאַטער-בעזוכער איז אומעטום, סיי דאָ און סיי אין אויסלאַנד, דער בעסטער, דאַנקבאַרסטער און בעגייסטערטסטער טעאַטער-עלעמענט, וועלכער פערטיפט זיך אין שפּיל, נעהמט אויף מיט האַרץ, דעם שוישפּילער'ס השתפכות-הנפש און זיצט נישט אין טעאַטער ווי אַ שאינו יודע לשאול'דיגער, פרעמדער, גלייכגילטיגער און צופעליגער צושויער.

— דעריבער איז אפשר פערשטענדליך, — זאָגט ווייטער וועגענער — פאַרוואָס יעדער אמת'ער גרויסער שוישפּילער און קינסטלער בענקט אַזוי נאָכ'ן יודישען טעאַטער-פּובליקום און ווייסט איהם, ווי אָפּצושאַצען.

מיט יודען קומט מיר אויס זעהר אָפט זיך צו בעגעגנען, — דערצעהלט בתמימות וועגענער — איך האָב פיל פריינד און אַקטיאָרען-קאָלעגען יודען.

אין קיין יודישער פּיעסע אָבער האָב איך נאָך ליידער ביז איצט נישט געשפּילט. די איינציגע ראָלע, וועלכע כ'האָב יאָ קרעאירט אין אַ פילם פון אַ יודישער לעגענדע, איז געווען מיין אויפטריט אין „גולם", אגב, האָב איך אַליין אָנגעשריבען דעם סצענאַר צו דעם דאָזיגען פילם און כ'האָב דאָרט געשפּילט די הויפּט-ראָלע „דער גולם".

נישט קוקענדיג דערויף, וואָס איך אַליין האָב זיך נאָך פאַר'ן יודישען טעאַטער-פּובליקום נישט בעוויזען אין די ווערק פון יודישען רעפּערטואַר — בין איך דאָך אַ גרויסער אָנהענגער פון מאָדערנעם יודישען טעאַטער.

דאָס וואונדערבאַרע שפּילען פון „הבימה" און לעצטענס פון מאָסקווער „יודישען מלוכה-טעאַטער" אונטער דער לייטונג פון גראַנאָווסקי'ן, די דאָזיגע הערליכע ספּעקטאַקל'ען, וועלכע כ'האָב בייגעוואוינט אין בערלין, האָבען פאַר מיר אַנטפּלעקט דעם גרויסען אוצר פון יודישע טעאַטראַלע מעגליכקייטען און דעם פיין-פיהלענדען חוש פאַר מאָדערנער טעאַטראַלער שפּיל.

מיט אַזעלכע שוישפּילער, מיט אַזאַ פּיעטעט-פולער בעציהונג צו אויפגעפיהרטע פּיעסען און ועל-כלם מיט אַזעלכע קינסטלערישע לייסטונגען, ווי ס'האָבען דערגרייכט די „הבימה" און גראַנאָווסקי'ס טעאַטער אין זייער פערשידענאַרטיגען רעפּערטואַר — מיט אַזאַ קונסט און אַזעלכע קינסטלער, רופט אויס בעגייסטערט וועגענער, מעגען די יודען שטאָלץ זיין. פון די יוד. שרייבער קען איך פערזענליך זייט לאַנגע יאָהרען, און בין אויך זעהר בעפריינדעט מיט שלום אש'ן, וועמענס פערעהרער כ'בין פערבליבען ביז'ן היינטיגען טאָג. נישט איין אָוונד האָב איך פערבראַכט אין דער וואַרימער סביבה פון דעם דאָזיגען גוטען מענשען און גרויסען שריפטשטעלער. געווען איז עס מיט יאָהרען צוריק אין בערלין, בעת מ'האָט אויפגעפיהרט אש'ס דראַמע „גאָט פון נקמה". אויך איצט, ווען איך פערבלאָנדזשע קיין פּאַריז אויף גאַסטראָלען, כאַפּ איך זיך אַריין צו אש'ן אין זיין שטילער ווילע ביי די ברעגען פון דער סעקוואַנאַ און געמיינזאַם דערמאָנען מיר זיך אָן פערגאַנגענע צייטען און אינסע עסאַנטע בעגעגענישען.

אַ חוץ אש'ס דראַמען און ראָמאַנען, וועלכע כ'האָב געלייענט, פערשטעהט זיך אין דער דייטשער איבערזעצונג, איז מיר זעהר געפעלען געוואָרען אַנסקי'ס „דבוק", וועלכער האָט אויף מיר געמאַכט אַ שטאַרקען אונפערגעסליכען איינדרוק. מיט קיין אַנדערע ווערק פון דער יודישער ליטעראַטור בין איך נישט בעקאַנט.

די יודען פאַר'ן דייטשען טעאַטער האָבען זעהר גרויסע פערדינסטען. פיל פון די אָנגעזעהענסטע דייטשע רעזשיסערען, שוישפּילער און טעאַטער-נאָוואַטאָרען רעקרוטירען זיך ביי דעם היינטיגען טאָג פון צווישען די יודען. דערביי איז כאַראַקטעריסטיש דער פּ"ט, שטרייכט אונטער וועגענער, אַז זיי שעהמען זיך נישט מיט זייער יודישקייט און זיי פערלייקענען נישט זייער שטאַם.

פון צווישען די בעגאַבטעסטע דייטשע שוישפּילער פערנעהמט איצט אַ בכבוד'דיגען אָרט דער יונגער טעמפּעראַמענט פולער פּוילישער יוד, מיין בעסטער פריינד, אַלעקסאַנדער גראַנאַך. דאָס איז אַן'אַקטיאָר פון בלוט און פלייש, מיט גרויסע שעפערישע מעגליכקייטען און בריליאַנטען טאַלאַנט.

איך זעה די פּוילישע יודען צום ערשטען מאָל אין מיין לעבען, און כ'מוז מודה זיין, אַז זיי האָבען מיך איבערראַשט מיט זייער אייגענאַרטיגע טראַדיציאָנעלע הלבשה, מיט זייער נערוועזיטעט. מיט זייער טרויער און צוגלייך מיט זייער הויכער קולטור, וואָס שטראַהלט אַרויס פון די אויגען פון די דאָזיגע מערקווירדיגע וועלט-וואַנדערער, וואָס נישט קוקענדיג אויף אַלע פּורעניות און פּלאָגען, וואָס זיי שטעהען אויס, האָבען זיי אַזוי ליב די קונסט, די שעהנע ריינע קונסט.

און דערפאַר טאַקע האָב איך ליב און כ'שעץ די יודען און כ'שיק זיי מיינע בעסטע און האַרציגסטע גרוסען!

אלי באַרוכין.

* * *

פראַנצויזישע קאָמפּאַניע קויפט-אָפּ אַ גאַנצע מדינה צו מאַכען דאָרט אַ נעסט פון ווילדע הוליאַנקעס.

דאָס איז די קליינע רעפּובליק אַנדאָראַ. — וואָס פאַר אַ לאַנד דאָס איז. — ווי אַזוי דער מאָדנער מקח איז געמאַכט געוואָרען.

אין די צייטונגען איז געווען בעריכטעט, אַז אַ רייכע פראַנצויזישע קאָמפּאַניע האָט אָפּגעקויפט אַ גאַנצע מדינה מיט דעם צוועק צו מאַכען דאָרט אַ נעסט פאַר ווילדע הוליאַנקעס. די „טריביון" און דער „אַמעריקאַן" שרייבען וועגען דעם דאָס פאָלגענדע:

דאָ האַנדעלט זיך וועגען דער קליינער רעפּובליק אַנדאָראַ. זי געפינט זיך אין די פּירענער בערג, צווישען פראַנקרייך און שפּאַניען. די גאַנצע מדינה האָט בלויז אַרום זעקס טויזענד איינוואוינער און האַלט אַרום 175 סקווער מייל די גרויס. די לאַנדשאַפט איז דאָרט זעהר שעהן. פון די בערג שפּיצען קען מען דאָרט אַראָפּקוקען אויף מיילען און מיילען אַרום און די טאָלען זענען דאָרט מחיה'דיג גרין און געהיימנישפול. די איינוואוינער האָבען זיך דאָרט אַליין פערנומען מיט האָדעווען בהמות. זיי האָבען געלעבט פאַר זיך, אָפּגעזונדערט ווי די מעהרסטע בערגיגע איינוואוינער.

איצט וועט דאָרט דאָס לעבען געביטען ווערען. נייע געסט וועלען אָנהויבען צו קומען אַהין.

נאָך אַ קליין מלוכה'לע איז דאָ און דאָס איז — סאַנט אַרינאַ, וועלכע ווערט ביז אַ געוויסען גראַד קאָנטראָלירט פון איטאַליען. אויך דאָרט האָבען רייכע אונטערנעהמונגס-קאָמפּאַניעס עטליכע מאָל געוואָלט שליסען אַ קאָנטראַקט צו ענטוויקלען דאָרט „פאַבריקאַציע". (דאָס בענוצט מען בלויז אַלס פיינע ווערטער אין קאָנטראַקט. אין דער אמת'ן האָט מען אין זינען — נעסטען פון הוליאַנקעס). אָבער די מלוכה'לע פון סאַנט אַרינאַ האָט זיך נישט געוואָלט לאָזען פערשקלאַפען פון די דאָזיגע קאַפּיטאַליסטען און האָט דעם קאָנטראַקט נישט אָנגענומען.

אויך אַנדאָראַ האָט אַלץ נישט געוואָלט אָפּגעבען איהר וואונדערליך שטיק לאַנד, איהר גאַנצע מלוכה פּאַקטיש — אין אַרענדע פון די הוליאַנקעס-מאַגנאַטען. ענדליך אָבער האָט דער יצר הרע פון געלט געוויגט...

לעצטענס האָט אַ פראַנצויזישער סינדיקאַט געזוכט אַ נייעם פּלאַץ, מען איז שוין נישט אַזוי צופרידען מיט מאָנטע קאַרלאָ. ערשטענס, קומען שוין אַהין אַזוינע וואָס זענען רוקא נישט קיין פרינצען... און צווייטענס, זענען דאָרט איינגעפיהרט געוואָרען געזעצען, וואָס דערלאָזען נישט קיין צו פרייע וואַקכאַנאַליעס. דאַרף מען פאַר אָט די רייכע קעשענעס און פוסטע הערצער עפּעס אַ נייעס פּלאַץ.

איצט וועט דאָס דער נייער פערגעניגענס-פּלאַץ אויפגעביט ווערען אין אַנדאָראַ.

די קאָמפּאַניע האָט פון דעם דאָרטיגען סינדיק (אַ וואָרט וואָס מיינט דאָס זעלבע וואָס — פּרעזידענט) אַרויסגעקריגען אַ קאָנטראַקט. דער הערשער מיינט, אַז ער האָט מיט דעם זיין לאַנד געטאָן די גרעסטע טובה... און אפשר מיינט ער דאָס נישט... די קאָמפּאַניע פערפּליכטעט זיך דאָרט אויסצובויען וועגען, שאָסייען שטעלען, דערפאַר זאָל זי אויף די בערג און די וואונדערליכע טאָלען קענען אויסבויען אַזוינע קאַסינאָס און טאַנץ-זאַלען און קאַפעען פאַר די געסט, ס'וועט זיך דאָס באַלד אָנהויבען דאָרט אַ ווילדע ביזנעס. אַ גאַנצע מדינה בעמערקט דער שרייבער פון „טריביון" ווערט איצט פּאַקטיש פערשקלאַפט צו די מאַגנאַטען. צי זיי וועלען טאַקע אויפפּיען די אַלע גליקען פאַר'ן לאַנד איז אַ גרויסע פראַגע. נאָר, אַז עס וועט זיך דאָרט איצט אָנהויבען אַ כאַבאַר-ביזנעס, וואָס וועט נאָר צו זיך קיין גלייכען נישט האָבען — דאָס איז זיכער. אָט האָט מען דאָך, לויט דעם קאָנטראַקט, געדאַרפט אויפבויען ים-בעדער אין מאָנאַקאָ — און מען האָט עפּעס אַנדערש אויפגעבויעט... אַזוי וועט פון די שאָסייען און זאָוויך פון די צוגעזאָגטע גליקען זיך מסתמא אויסלאָזען אַ טייך. יאָ, געלט וועט זיין. אָבער הוליאַנקעס-געלט וועט דאָס זיין. ביז איצט האָבען די איינוואוינער פון דער מערקווירדיגער קליינער רעפּובליק אין די בערג זיך פערנומען מיט האָדעווען שעפּסען. איצט וועט שוין אַמיצער זיך פערנעהמען דערויף מיט — שערען די שעפּסען... אוי וועט מען שערען!...

Dr. med. A. Uryson
קאָנסטאַנטינער 20, טעל. 35-85
נעמט אָן פון 3 ביז 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

געפעהרליכע גרעפין, וואָס פיהרט אָהן מיט אַ רויבער-באַנדע.

מיט איניגע טעג צוריק איז געמאָלדען געוואָרען אין די צייטונגען, אַז אַ מיידעל מיט'ן נאָמען סאָפיע קאַלאַרני איז אַרעסטירט געוואָרען אונטער דער בעשולדיגונג, אַז זי איז געווען די אָנפיהרערין פון אַ באַנדע רויבער, וואָס האָבען געמאַכט אַ רייה געפעהרליכע אָנפאַלען אין ניו-יאָרק. דאָס מיידעל איז אַ רויט-האָריגע און אין פערלויף פון די לעצטע חדשים האָט מען זיך אָנגעהערט אַ סך סענסאַציאָנעלע מעשיות וועגען אַ רויט-האָריג מיידעל, וואָס האָט געמאַכט געוואַגטע אָנפאַלען אויף פּריוואַטע הייזער אַזוי גוט ווי אויף געשעפטען.

איידער סאָפיע קאַלאַרני איז געכאַפּט געוואָרען, זענען אין פערלויף פון די לעצטע עטליכע יאָהר אַרעסטירט געוואָרען איניגע אַנדערע מיידלעך אין ניו-יאָרק אויף דער אָנקלאַגע, אַז זיי זענען געווען די פיהרערינס פון באַנדעס. אַ פּאָר פון די מיידלעך זענען געווען בעוואוסט איבער'ן גאַנצען לאַנד. זיי פלעגען זיך קליידען לויט דער לעצטער מאָדע. מיט אונטערגעשוירענע האָר, און ווען מען וואָלט זיי בעגעגענט אין גאַס אָדער אין אַ רעסטאָראַן, וואָלט מען זיי קיינמאָל נישט אָנגענומען פאַר רעוואָלווער-העלדען. אָבער זיי זענען רוקא געווען געפעהרליכע חברה-מאַנטעס. אין זייערע קליידער האָבען זיי געהאַט בעהאַלטען קליינע רעוואָלווערען און אָפט שאַרפע קינזשאַלען.

אָבער לאַנג, לאַנג איידער אין ניו-יאָרק און טשיקאַגאָ האָבען זיך בעוויזען פרויען-באַנדיטקעס זענען שוין אין איראָפּע געווען „צאַצקערינע" הייבלעך, וואָס האָבען אָנגעוואָרפען אַ שרעק אויף דער בעפעלקערונג. אין דייטשלאַנד, און פראַנקרייך און הויפּטזעכליך אין איטאַליען, זענען געווען פרויען, וואָס האָבען אָרגאַניזירט געפעהרליכע באַנדעס, האָבען געמאַכט איבערפאַלען אויף שטעטלעך און נישט נאָר רויבירט דאָס האָב און גוטס פון פיל איינוואוינער, נאָר צייטענווייז זיך אַפילו נישט אָפּגעשטעלט פאַר מאָרד. אין איטאַליען, צום בייזפּיל, איז לעבען פּאַלערמאָ געווען אַ באַנדע פון איבער הונדערט פרויען און מענער, וואָס זענען אָנגעפיהרט געוואָרען פון אַ מיטעל-יעהריגער שיינער פרוי. זי האָט רעגירט מיט אַ טיראַנישער האַנד איבער איהר באַנדע, און עס ווערט איבערגעגעבען, אַז איינמאָל, ווען אַ פרוי-מיטגליד פון איהר רויבער-חברותא האָט ווידערשפּעניגט און אָנגעהויבען אינטריגירען געגען איהר, האָט זי גלייך אַרויסגעצויגען אַ רעוואָלווער און זי געשאָסען אויף אַן'אָרט. מאָדנע געשיכטעס ווערען אויך דערצעהלט וועגען אַפּאַשע-מיידלעך אין פּאַריז. עטליכע פון זיי האָבען איינמאָל אָנגעפיהרט אַן'אָפענעם קאַמף מיט זשאַנדאַרמען און זיי איז געלונגען צו ענטלויפען און זיך בעהאַלטען אין אַ וואַלד. דאָרט האָבען זיי געלעבט אויף פערבייגעהער און איינמאָל איז זיי אַפילו געלונגען צו בערויבען אַ פּאָסט-וואַגען.

די אינטערעסאַנטע געשיכטע האָט אָבער פּאַסירט לעצטען יאָהר מיט אַ וואונדערשעהנער פרוי, וועלכע איז געווען בעוואוסט אין בערלין אונטער'ן נאָמען גרעפין קאַלאַנא. די דאָזיגע גרעפין איז בעטראַכט געוואָרען אַלס איינע פון די גרעסטע שעהנהייטען אין דייטשלאַנד. זי איז געווען אַ געהיימניש-פולע פּערזאָן און מיט אַ צעהן יאָהר צוריק האָט זי געקעהרט וועלטען אין בערלין, אין לייפּציג און אַנדערע שטעט אין דייטשלאַנד. זי איז געווען אַ מייסטער-שיסערין מיט אַ רעוואָלווער און האָט זיך אויך נישט אָפּגעשטעלט צו בענוצען אַ מעסער, אויב עס איז נאָר נויטיג געווען. די פּאָליציי האָט איהר איינמאָל אַרעסטירט, אָבער אַזוי ווי דורך כישוף פלעגט זי זיך אַלעמאָל אַרויסדרעהען און נעלם ווערען. מיט אַ יאָהר צוריק האָט זיך ווידער בעוויזען אין דער עפענטליכקייט. מען האָט אָנגעהויבען רעדען וועגען איהר און דערצעהלען איהרע „אויפטואונגען". זי האָט זיך בעוויזען אין איין נאַכט-קאַפע און דאַן אין אַ צווייטען, די פּאָליציי האָט איהר געוואָלט כאַפּען, אָבער זי איז ווי עפּעס פערשוואונדען פון אונטער די הענט. איין מאָל האָבען זשאַנדאַרמען איהר ענטדעקט. אָבער עס איז בשום אופן נישט מעגליך געווען פעסטצושטעלען, אַז זי איז עס די געפעהרליכע גרעפין קאַלאַנא. זי האָט בעוויזען מיט פערשידענע עדות, אַז זי איז גאָר אַ פּאַריזער טענצערין.

און גוטע פריינט האָט די דאָזיגע גרעפין קאַלאַנא אַ סך און אויך צעהנדליגער געליבטע, מענשען וואָס וואָלטען פאַר איהר געגאַנגען אין פייער און אין וואַסער. דאָס איז איינע פון די אורזאַכען, פאַרוואָס עס איז נאָך ביז איצט נישט געלונגען צו פערשאַפען איהר אין תפיסה. די געהיים-פּאָליציי האָט זיך אָבער אָנגעהויבען שטאַרק געשעהמט און בעקאַנט געמאַכט, אַז עס איז אַ טעות, אַז די גרעפין קאַלאַנא איז נישט אין בערלין. די רויבערייען און פערברעכענס, וואָס זענען פאָרגעקומען זענען אָבער געווען פון אַזאַ מאָדנעם כאַראַקטער, אַז די גאַנצע פּאָליציי קערונג פון שטאָט האָט געוואוסט, אַז די פּאָליציי ווייסט נישט וואָס זי רעדט. און אַז די געפעהרליכע גרעפין אַרבייט שוין ווידער מעשים אין שטאָט.

איינע פון די רויבערייען איז געווען אין דעם הויז פון פירשט נ., וועלכער איז אגב גאָר אַ נאָהענטער מחותן מיט קייזער ווילהעלם, ווען ער האָט נאָך געלעבט אין זיין פּאַלאַץ אין בערלין. דער פירשט איז געווען שטערבליך פערליבט אין דער גרעפין קאַלאַנא, וועלכע פלעגט זיך אָנרופען מיט פערשידענע נעמען. זי איז געוואָרען אַן'איינגעהערין אין זיין הויז. אין זיין פּאַלאַץ זענען געווען די קאָסטבאַרסטע מאַלערייען און בילדער ווי אויך אַ סך צירונג. די גרעפין קאַלאַנא האָט ערקלערט דעם פירשט, אַז איהר מאַן שפּירט איהר נאָך און זי וויל נישט, אַז איהר מאַן זאָל ווען עס איז קענען קריגען עדות געגען איהר. זי האָט איהם דעריבער געבעטען, אַז ער זאָל אַוועקשיקען אַלע זיינע דינער און דינסטען אויף עטליכע טעג, כדי זי זאָל קענען וואוינען אין זיין הויז און זי האָט דערביי פערשפּראָכען דעם פירשט, וועלכער איז שוין געווען אין די פופציגער, „די גרעסטע ליידענשאַפטליכע פערגעניגענס, וואָס ער האָט ווען עס איז איבערגעלעבט אין זיין לעבען". דער פירשט האָט דעם פאָרשלאַג אָנגענומען. עס איז בעשטימט געוואָרען, אַז פינף אַ זייגער פאַרנאַכט זאָל די גרעפין קומען צו איהם אין זיין הויז.

עטליכע מינוטען פאַר דער בעשטימטער צייט האָט דער טעלעפאָן געקלונגען. די גרעפין קאַלאַנא האָט גערעדט מיט'ן פירשט. מיט אַ ציטערענדער שטים האָט זי דערצעהלט, אַז זי האָט בעשלאָסען נישט צו געהן אין זיין פּאַלאַץ, ווייל נעהענדיג צו איהם האָט זי בעמערקט עמיצען איהר נאָכגעהען. זי וועט זיך אַריינזעצען אין איהר אויטאָמאָביל און אַליין אָפּפאָהרען צו אַ הויז איהרען, וואָס געפינט זיך אַרום דרייסיג מייל פון בערלין. קיינער איז אין הויז נישטאָ. נאָר זי אַליין האָט דעם שליסעל, די הויז איז אַרומגערינגעלט מיט געדיכטע בוימער, און איז אַ מייל ווייט פון וועג. קיינער וועט נישט קענען צו איהר אַריינקומען. אַהין זאָל ער קומען און „אָרעמען" וועלען זיי לעבען ווי גאָט אין אָדעס.

אין דער צייט, וואָס דער פירשט איז געווען אויפ'ן וועג צום הויז פון גרעפין קאַלאַנא, אַ הויז, וואָס האָט, אַגב, נאָר עקזיסטירט אין איהר פאַנטאַזיע, זענען אַ באַנדע רויבער אַריין אין פירשט'ס פּאַלאַץ און ווען ער איז מאָרגען אין דער פריה צוריקגעקומען האָט ער געפונען, אַז נישט נאָר די צירונג, נישט נאָר די טייערע מאַלערייען, נאָר אַפילו גוטע קאָסטבאַרע שטיקער מעבעל, זענען צוגענומען געוואָרען פון הויז. די פּאָליציי האָט גלייך אַרעסטירט די מערקווירדיגע שעהנע פרוי, וועלכע פלעגט יעדע נאַכט געזעהן ווערען אין די אַריסטאָקראַטישסטע לעבעפּלעצער אין און אַרום בערלין. אָבער דורך דער אַריינמישונג פון דעם פערטרעטער פון דער פראַנצויזישער רעגירונג איז זי בעפרייט געוואָרען, ווייל מען האָט נישט געקענט בעקומען קיין שום בעווייזען געגען איהר.

דאָס איז נאָר איין בייזפּיל פון דער „אַרבייט", וואָס די גרעפין קאַלאַנא טוט. און זי איז נישט די איינציגע פרוי, וואָס איז רויבער-פיהרערין אין דייטשלאַנד. אין דעם בעוואוסטען שוואַרצוואַלד האָט זיך מיט איניגע יאָהר צוריק אויפגעהאַלטען אַ געפעהרליכע באַנדע באַנדיטקעס. זי האָט געהאַט אַזאַ מין קראַפט אין איהרע בלויע אויגען, אַז די דאָרפסלייט פלעגען מורא האָבען אַרויסצוזאָגען אַלס עדות געגען איהר. עפּעס אַ היפּנאָטישע קראַפט האָט זי בעזעסען, ווייל אַ פּאָר מאָל האָט זי זיך דורך איהרע זיסע רייד און איהרע בליקען בעפרייט פון די הענט פון דער געהיים-פּאָליציי. איין מאָל אָבער, ווען זי האָט געמאַכט אַן'אָנפאַל אין דער בעגלייטונג פון 6 מענער אויף אַ פּאָסט-וואַגען, איז זי דערשאָסען געוואָרען.

דאָס יודישע טעאַטער-לעבען אין ניו-יאָרק.

(בריף פון ניו-יאָרק).

דאָס רעדל האָט זיך איבערגעדרעהט אין דער יודישער טעאַטער-וועלט אין ניו-יאָרק. דער קונסט-טעאַטער פון מאָריס שוואַרץ, וואָס האָט זיך אַלע זיינע יאָהרען געקלאָגט, אַז זיינע געשעפטען געהען שלעכט, מאַכט איצט בעסערע געשעפטען ווי די אַנדערע יודישע טעאַטערס, און שפּילט כמעט שטענדיג פאַר פולע הייזער.

מאָריס שוואַרץ האָט זיך פערקוקט אויף דעם אַריסטאָקראַטישען „גילד טעאַטער" אין ניו-יאָרק. עס איז איהם געפעלען געוואָרען די סיסטעם פון אַבאָנענטען, לויט וועלכער דער „גילד-טעאַטער" פיהרט זיין טעטיגקייט די גאַנצע צייט. האָט ער גענומען און געמאַכט אַ פּרוב איינצופיהרען אַן אַבאָנעמענט-סיסטעם אויך פאַר דעם יודישען קונסט-טעאַטער.

אַז דער פּרוב האָט זיך איינגעגעבען, קען מען זעהן דערפון, וואָס שוואַרץ פערזיכערט אַז ער האָט איצט צעהן טויזענט אַבאָנענטען וואָס האָבען זיך אַבאָנירט פאַר אַ צאָהל פאָרשטעלונגען אויף היינטיגען סעזאָן. צעהן טויזענט אַבאָנענטען איז אַן און פאַר זיך אַן עולם. ווען מען נעהמט אָבער אין אַנבעטראַכט, אַז יעדער פון די דאָזיגע אַבאָנענטען נעהמט אין טעאַטער נישט אַליין, נאָר מיט עמיצען, הייסט עס, אַז דער יודישער קונסט-טעאַטער האָט פאַר יעדען פון זיינע פאָרשטעלונגען צוואַנציג טויזענט גאַראַנטירטע בעזוכער.

שוין נישט רעדענדיג דערפון, וואָס די דאָזיגע 20,000 בעזוכער זענען אַ געווינס פאַר דעם יודישען קונסט-טעאַטער, דערמיט וואָס זיי זענען אַ זיכערער באָדען פאַר דער עקזיסטענץ פון דעם טעאַטער, איז די ווערט פון די דאָזיגע 20 טויזענד מענשען בעדייטענד גרויס דערמיט. וואָס זיי זענען אַ לעבעדיגע רעקלאַמע פאַר'ן טעאַטער. ווען 20 טויזענד מענשען קומען זעהן אַ פאָרשטעלונג, ווערט זייער מיינונג שנעלער פערשפּרייט צווישען טויזענדער אַנדערע. דאָס מאַכט פּאָפּולער סיי דעם יודישען קונסט-טעאַטער און סיי זיינע פאָרשטעלונגען צווישען די גרויסע יודישע מאַסען פון ניו-יאָרק, און אין דעם ליגט דער סוד פאַרוואָס דער יודישער קונסט-טעאַטער, וואָס אַלע האָבען שוין אָפּגעזאָגט קדיש נאָך איהם, האָט מיט אַמאָל אויפגעלעבט, און אויפגעשטאַנען תחית המתים און איז דער איינציגער טעאַטער אין ניו-יאָרק, וואָס קלאָגט זיך פאַקטיש נישט אויף שלעכטע געשעפטען.

שלום אַש'ס „קדוש השם" איז די פּיעסע, וועלכע שוואַרץ'ס קונסט-טעאַטער שפּילט שוין 2 חדשים צייט, זינט עס האָט זיך אָנגעהויבען דער טעאַטער-סעזאָן. פערשידענע מיינונגען זענען אַרויסגעזאָגט געוואָרען וועגען דער אויפפיהרונג פון „קדוש השם", אָבער אַלע האָבען איינגעשטימט אויף איין זאַך, אַז די אויפפיהרונג ווערט געגעבען דעם עולם אויפ'ן פּראַכטפולסטען אופן, וואָס אַ יודישער טעאַטער קען זיך פערגינען.

אויב מען קאָן אויסזעצען עטוואָס וועגען דער אויפפיהרונג איז דאָס, וואָס שוואַרץ איז בעגאַנגען אַן עוולה אין דער רעזשי, און האָט פערבויגען די רעליעפקייט פון דער צענטראַלער פיגור אין דער פּיעסע אויפ'ן חשבון פון אַ צווייטער פיגור. די צענטראַלע פיגור אין דער פּיעסע איז און דאַרף זיין דער יוד פון ולאָטשעז, וועלכער איז דער פּיאָנער אין אויפבויען דאָרט אַ יודישען ישוב, און וועלכער איז שפּעטער דער רעוואָלוציאָנער, וואָס פיהרט די יודען אויף קדוש השם. ביי שוואַרצ'ן קומט אַרויס, אַז די צענטראַלע פיגור אין דער פּיעסע איז דער ולאָטשעווער שניידער'ל, אַ פיגור זעהר און זעהר אַ סימפּאַטישע, וואָס ווערט אויסגעצייכענט גוט איבערגעגעבען דורך שוואַרצ'ן גופא, אָבער וועלכע איז נישט דער צענטער פון דער פּיעסע לויט שלום אַש'ן. עס בעקומט זיך דערפאַר דער איינדרוק, אַז די רעזשי האָט נישט געשטעלט דעם ריכטיגען טראָפּ אויפ'ן ריכטיגען אָרט, און האָט פערטונקעלט אַ הויפּט-ראָלע, כדי בולט'ער צו מאַכען אַ צווייטע.

עס איז אָבער סיי ווי אַ גרויסער פערגעניגען צו זעהן די אויפפיהרונג פון „קדוש השם" אַפילו מיט דער פאַלשער רעזשיסאָרישער אויסטייטשונג, און עס איז געווען אַ גוטער איינפאַל פון שוואַרצ'ן אָנצופאַנגען דעם טעאַטער-סעזאָן מיט „קדוש השם".

ווען מען רעדט וועגען טעאַטערן, וואָס קענען זיך נישט קלאָגען אויף זייערע פינאַנציעלע ערפאָלגען, קען מען נאַטירליך נישט דורכלאָזען דעם סעקאָנד-עווענו-טעאַטער, דאָרט, וואו די חנ'עוודיגע מאָלי פּיקאָן שפּילט די גאַנצע צייט.

דער סעקאָנד-עווענו-טעאַטער וועט שטענדיג ציהען אַ גרויסען עולם, כל זמן מאָלי פּיקאָן וועט דאָרטען שפּילען, די טויזענטער פריינד און פערעהרער פון דער קליינער מאָלי פּיקאָן וועלען שטענדיג זיין געשוואוירענע בעזוכער פון איהרע פאָרשטעלונגען. דערפאַר, ווייל זי איז שטענדיג אַזוי גוט, אַזוי האַרציג. אַז יעדער אָווענד. וואָס מען פערברענגט ביי איהר אויף אַ פאָרשטעלונג, איז אַן אָווענד פון אמת'ן פערגעניגען. פון דעם וואָס די אַמעריקאַנער רופען אַן „רילאַקסיישאַן".

איצט טרעט מאָלי פּיקאָן אויף אין דער מוזיקאַלישער אָפּערעטע „צירקוס-מיידעל", און עס וואָלט געווען איבעריג פאַר מיר איבערצוחזר'ן די אַלע לויב-ווערטער, וואָס איך האָב שוין וועגען מאָלי פּיקאָנס שפּילען געשריבען. איך בין זיך מודה און מתודה, אַז איך וואָלט אַמאָל געוואָלט געפינען אַ חטא אין מאָלי פּיקאָן אויף דער ביהנע, כדי צו קענען וועגען איהר שרייבען עטוואָס קריטישעס, אָבער ביז היינט צו טאָג איז עס מיר נישט געלונגען.

מאָלי פּיקאָן איז די אַרטיסטין, וואָס וועגען איהר קען מען שרייבען בלויז גוטעס. מען מעג איהר לויבען נישט בלויז פאַר איהר איצטיגער אויפפיהרונג פון דעם „צירקוס-מיידעל", נאָר מען קען איהר אַפילו לויבען פאַר די אויפפיהרונגען, וואָס זי וועט געבען אין אַ יאָהר אַרום און אַפילו אין צוויי יאָהר אַרום. מען מעג איהר געבען אַן'אַוואַנס לויב אויף דער צוקונפט. ווייל זי איז זעהר אַ גוטער בטוח.

די אָפּערעטע „צירקוס-מיידעל" וועט וואַהרשיינליך געהן אין דעם סעקאָנד-עווענו-טעאַטער ביז צום נייעם יאָהר. דערווייל ווערט די דאָזיגע אָפּערעטע געשפּילט ביי פולע הייזער, און דער סעקאָנד-עווענו-טעאַטער, פונקט ווי דער טעאַטער פון מאָריס שוואַרץ, האָט זיך אויך ווינציג וואָס צו בעקלאָגען אויף שלעכטע געשעפטען היינטיגען סעזאָן.

אַ סך ברעכען זיך אין ניו-יאָרק דעם קאָפּ איבער דער פראַגע, פאַרוואָס פערלירט דער יודישער טעאַטער זיינע בעזוכער? פון וואַנען נעהמט זיך דאָס, וואָס דער יודישער עולם האָט אויפגעהערט געהן אין טעאַטער.

אַ גענויער אַנאַליז, וואָס איז געמאַכט געוואָרען וועגען דער לאַגע אין דעם יודישען טעאַטער אין ניו-יאָרק גיט אַ טיילווייזען ענטפער אויף דער דאָזיגער פראַגע, עס ציינט זיך אַרויס, אַז די גרעסטע צאָהל יודישע טעאַטערס אין ניו-יאָרק, זענען אַוועק אויף אַ וועג פון אַנשטעלען דריט-קלאַסיגע אַרטיסטען. זיי לאַדען איין איינעם אָדער צוויי שטערן-שפּילער, וואָס האָבען אַ נאָמען, און די איבעריגע פערזאָנען פון זייער אַנסאַמבל שטעלען זיי צוזאַמען מיט אַרטיסטען פון קנאַפּער וויכטיגקייט.

מען קען אַן'עולם לאַנג נישט נאַרען, און אַ טעאַטער-עולם אודאי און אודאי נישט. עס איז דערפאַר די מיינונג פון טעאַטער-עקספּערטען, אַז דער יודישער טעאַטער אין ניו-יאָרק וואָלט געווען אין אַ פיל בעסערע פינאַנציעלע לאַגע, ווען ער זאָל נישט וועלען אָפּנאַרען דעם עולם מיט דריט-קלאַסיגע קרעפטען, אַלס ביישפּיל ווערט אָנגעוויזען, אַז די גרעסטע יודישע טעאַטערס אין ניו-יאָרק האָבען נאָך ביז איצט נישט געמאַכט קיין פּרוב צו האָבען מעהר ווי איינעם אָדער צוויי גוטע אָנערקענטע אַרטיסטען אין זייער שטאַט. ווי אַזוי קען מען ערוואַרטען אַן'עולם, ווען עס זענען נישטאָ קיין אַרטיסטען? פרעגען די טעאַטער-עקספּערטען.

איך ווייס נישט אויף וויפיל די דאָזיגע פראַגע איז באמת די סיבה פון דעם איצטיגען קריזיס פון די יודישע טעאַטערס, אָבער אַ געוויסער מאָס אמת איז פערהאַן אין דער פראַגע, וואָס די טעאַטער-עקספּערטען שטעלען. איינע פון די מיטלען צו פערבעסערען די לאַגע פון יודישען טעאַטער און צו ברענגען אין טעאַטער אַ גרעסערן עולם ליגט אין געבען דעם עולם די פולע ווערט פאַר זיין געלד, און די פולע ווערט קען דער עולם קריגען בלויז דאַן, ווען דער צוזאַמענשטעל פון די אַרטיסטען אין דעם יודישען טעאַטער וועט זיין אַ בעסערער ווי ער איז איצט.

ניו-יאָרק פערמאָגט איצט פּאַקטיש דריי ליטעראַרישע יודישע טעאַטערס. אויסער דעם יודישען קונסט-טעאַטער פון מאָריס שוואַרץ, שפּילען איצט אויך די „ווילנער" אין אַ בעזונדערען טעאַטער אין די בראָנקס, און עס עקזיסטירט אויך דער יודישער „פאָלקס-טעאַטער", וואָס ווערט אָנגעפיהרט דורך מישא און לוסי גערמאַן, און אין וועלכען עס שפּילען אַ גרויסע צאָהל פון די בעסערע יודישע קינסטלער. וואָס ניו-יאָרק פערמאָגט.

דער טעאַטער-סעזאָן אין ניו-יאָרק, כאָטש ער איז אַלט שוין באַלד צוויי מאָנאַטען איז נאָך נישט אין זיין פולען בלען, און דערפאַר איז שווער צו זאָגען, וואָס פאַר אַ צוקונפט עס דערוואַרט היינטיגען סעזאָן סיי די „ווילנער" און סיי דעם „יודישען פאָלקס-טעאַטער" מען דאַרף אָבער האָפען, אַז די דאָזיגע ביידע בעסערע יודישע טעאַטערס וועלען דעם סעזאָן אויסהאַלטען, און וועלען קריגען מצד דעם ניו-יאָרקער יודישען טעאַטער-עולם די ברייטסטע שטיצע, וואָס זיי פערדינען.

ב. סמאָליאַר.

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע, נאַרוטאַוויטשאַ 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן און א. קאָמפּאַניעץ.

סיט'ן אַנטייל פון די **באַריסאָווא, ראַבינאָוויטש** און די בעקאַנטע ליבלינגס-אַרטיסטען פּרימאַ-דאָנאַ **נאַדיאַ קאַרעני**
די 5-טע וואָך ווערט געשפּילט די שלאַגער-פּיעסע!
15.000 מענשען האָבען בעוואונדערט די שענע הערליכע אָפּערעטע; גאַנץ לאָדז רעדט, אַז עס איז אַ חוב פון יעדען איינעם צו געהען אין יוד. טעאַטער און זיך אַמוזירען אויף די שענע אָפּערעטע מיט 25 נומערן געזאַנג און טענץ די לעצטע 3 מאָל!
פרייטאָג, דעם 30-סטן, שבת, ד. 1 סטן, זונטאָג ד. 2-טען, 9 אין אָווענד
חלומות פון ליבע
אין 3 אַקטען מיט 25 נומערן געזאַנג און שענע טענץ פון ליליען, רעזשי: ל. ראַבינאָוויטש.
נ.עמ.! יעדער, וואָס קויפט אַ בילעט, בעקומט אומזיסט דעם לייט-מאָטיוו פון „חלומות פון ליבע". געזונגען דורך קאַרעני-ראַבינאָוויטש.

צו ביליגע פּרייזען שבת, 3.30 נאָכמ. **שרה שיינדעל פון יעהופּעץ**
לעבענס בילד אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון לאַטיינער.
הויפּט-ראָל „שבתי גולם" — דער בעליבטער אַרטיסט א. קאָמפּאַניעץ.

מאָנטאָג ד. 2-טען, 9 אָווענד גרויסע פּאָפּול. פאָרשט. פון 1 ביז 2.50 **„קאַווקאַזער ליבע"** אין 3 אַקטען פון שור, מוזיק פון ט. סאַנדלער.

ס'נעמט אַנטייל (לויט א. ב.) פרויען: בעזמאַן, באַריסאָווא, נאַדיאַ קאַרעני, מאַכאַראָווסקאַ, נערה, פּאַדערמאַן, קאָמפּאַניעץ. מענער: אַריעל, אייזענבערג, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, מאַטקאָוו, נייהויז, פּאָלאַנסקי, ישראל קאָמפּאַניעץ, ראַבינאָוויטש, ראַקאָוו.
אַדמיני: מ. אַרנוואַלד. מוזיק. לייטונג: ל. זעלמאַן. בילעטען אין פילהאַרמאָניע-קאַסע.
אַנאָנס!!! פרייטאָג, ד. 7 דעצ קומט פאַר די פּרעמיערע פון **„די פערשעהמטע כלה"**

דער שוואַרצער וואָלף

8) (ראָמאַן).

— אַלזאָ, ס'איז אַוועק אויף אַ ריכטיגען דרך — האָט קאַטשאַלקאָווסקי פאָרטגעזעצט — מיין פריינד, דער לייטער פון דער געהיים-פּאָליציי, האָט בעפוילען, אַז זיינע מענשען זאָלען אַכטונג געבען אויף די מענשען, וואָס ענטשפּרעכען די דאָזיגע סמנים.

ביסלעכווייז האָט זיך דער אָבסערוואַציע-קרייז פערקלענערט, ביז עס איז געבליבען איין און איינציגער מענש, וואָס איז נויטיג געווען.

מ'האָט איהם גענומען אויפ'ן אויג אין גאַנץ אייראָפּאַ.

ער איז געווען אין בערלין, בעת דער בעריהמטער גנבה ביי ריינהאַרט; ער איז געווען אין וויען בעת'ן בערויבען דעם ענגלישען קאָנסולאַט, און האָט בעוויזען צו ענטלויפען מיט זיין רויב נאָך פריהער, איידער די געהיים-אַגענטען האָבען איהם בעוויזען צו פּאַקען.

די טעג איז ער געווען אין לאָנדאָן, צוגענומען די בריליאַנטען ביי אַ דאַמע און איז ענטלאָפען. איהר האָט דאָך אודאי געהערט וועגען דער פרוי אַמבער?

פון ראַדזשינסקי'ס פּנים האָט מען געקאָנט בולט אָפּלייענען, אַז דער נאָמען פון דער מאַדאַם אַמבער איז איהם געווען בעקאַנט, נאָר אַז וועגען איהרע בריליאַנטען האָט ער געהערט צום ערשטען מאָל.

ער האָט געעפענט דאָס מויל, און אויסגעגלאָצט די אויגען.

זיין פערוואונדערונג האָט ער נישט אויסבעהאַלטען.

וולאַדעק האָט פאָרזיכטיג אַרונטערגעשניטען אַ שטיקעל ציגאַר, און מיט אַ רוהיגער האַנד אָנגעצונדען אַ שוועבעלע.

זיין מוח האָט געאַרבייט אָנגעשטרענגט און זיך בעמיהט צו פערשטעהן, צי האָט קאַטשאַלקאָווסקי גערעדט. כדי צו וואָרענען עמיצען, אָדער ער האָט פּשוט געוויילט זיינע בעקאַנטע מיט זיין פּלאַפּלעריי, זייענדיג איבערגענומען מיט זיין אייגענער פאַנטאַזיע.

— צי האָב איך געהערט וועגען דער פרוי אַמבער... איך מיין עפּיס! — האָט דער אַלטער אויסגערופען — אַלע ווייסען דאָך וועגען איהרע זעלטענע בריליאַנטען. מיך וואונדערט נאָר, וואָס אייער „שוואַרצער וואָלף" האָט אַזוי געבאַלעמוטשעט און געקעמפּפט מיט דעם נסיון! האָט מען איהם, הייסט עס געפּאַקט?

– נישט אינגאַנצען... ער האָט אָבער איבערגעלאָזט אַ שפּור, און איז ענטלאָפען פון פּאַריז מיט אַזאַ פלינקייט פונקט ער וואָלט אַליין פערשטאַנען, אַז ער איז דאָס מאָל אַריינגעפאַלען.

— הייסט עס, אַז מ'קאָן זיך אַ ליאַדע מינוט ריכטען אויף זיין אַרעסט?

— אַ, בנאמנות, איך קאָן אייך מעהר גאָר נישט זאָגען! — האָט קאַטשאַלקאָווסקי געענטפערט — זייט רוהיג, דער לייטער פון געהיים-פּאָליציי האָט אָנגענומען אַלע מיטלען, וואָס מען בעדאַרף; איך צווייפעל נישט, אַז אונזער „וואָלף" וועט אין די נאָהענטסטע טעג אַריינפאַלען אין אונזערער אַ טורמע!... איך מוז שוין אָבער געהן... ענטשולדיגט מיר! איך האָב מיט אייך פערבראַכט אַ גאַנץ אויסגעצייכענטען אָווענד...

דער קעלנער איז אונטערגעלאָפען, און אַרויסנעהמענדיג דעם חשבון פון טאַש, האָט ער איהם אַוועקגעלעגט צום אַמעריקאַנער אויפ'ן טעלער.

אַ צווייטער קעלנער איז אַוועקגעלאָפען נאָכ'ן שווייצאַר.

ראַדזשינסקי האָט זיך ווידער פערטיפט אין דער צייטונג.

די געזעלשאַפט האָט זיך אויפגעשטעלט.

אַנשטאָט צו צאָהלען האָט דזשייקאָבס אונטערגעשריבען די רעכנונג, און וולאַדעק האָט דערפון געדרונגען, אַז דער אַמעריקאַנער וואוינט אויך אין קאַלסקאַ'ס האָטעל.

און פונדעסטוועגען, איז עס געווען אַ מאָדנע זאַך, וואָס אַזאַ רייכער אַמעריקאַנער האָט זיך אָפּגעשטעלט אין אַזאַ פערהעלטנישמעסיג בעשיידענער אכסניה.

וולאַדעק האָט אָבער נישט בעוויזען די זאַך ווי געהעריג איבערצוטראַכטען, ערשט קאַטשאַלקאָווסקי האָט מאַכענדיג דעם אָנשטעל, אַז ער האָט איהם אָקאָרשט ערשט בעמערקט, צוגעלאָפען צו איהם מיט אַ פרייד-אויסרוף און מיט אויסגעשטרעקטע הענד.

— אַ, ס'אַ אומגעריכטע צוזאַמענטרעפעניש! דער הער לעמאַן, דער בעריהמטער מבין אויף קונסט-בילדער און בכלל פון קונסט! אַך, ווי איך בין צופרידען וואָס איך טרעף אייך דאָ!.. וואַרט אָקאָרשט!.. איך מוז אייך בעקענען מיט מיינע פריינד!

ער האָט פאַמיליער אַרומגענומען וולאַדעק'ן, און נישט אַכטענדיג אויף זיין איינגעהאַלטענעם און רוהיגען ווידערשטאַנד האָט ער איהם אַוועקגעשלעפּט צום טיש.

— נו, יאָ! איהר זענט דאָך אויך אַן אַמעריקאַנער! איהר מוזט זיך אומבעדינגט בעקענען! פריילין דזשייקאָבס... מיין פריינד. הער לעמאַן, הער דזשייקאָבס... מיין אַלטער, לאַנג-יעהריגער פריינד — אויך אַזאַ ליידענשאַפטליכער בילדער-קאָלעקציאָנער, ווי איהר!

וולאַדעק האָט געדריקט די קאַלטע טרוקענע האַנד פונ'ם אַמעריקאַנער.

ווי נאָר זייערע אויגען האָבען זיך בעגעגענט, האָט אַן'אָנפאַל פון הוסט אַרומגעכאַפּט דזשייקאָבס'ן.

זיין ביינערדיגער גוף האָט זיך אַזש בעטרייסעלט, ווי אין קאָנוואולסיע, און דאָס פּנים איז געוואָרען רויט, אָנגעגאָסען מיט בלוט.

— דער הער דזשייקאָבס — האָט קאַטשאַלקאָווסקי דערקלעהרט — איז זעהר קראַנק... איך האָב איהם נישט געראַטען אין דער צייט צו קומען קיין וואַרשאַ...

— אַ, ס'שאַדט נישט! — האָט אַרויסגעמורמעלט דער אַמעריקאַנער, ווען דער הוסט האָט איהם אַ ביסעל אָפּגעלאָזט.

— אונזער ווינטערדיגער קלימאַט, הער... איז אַפילו געפעהרליך פאַר געזונדע מענשען...

— ס'שאַדט נישט... דער קלימאַט שאַדט נישט! — האָט דזשייקאָבס אַ זאָג געטון, אָפּווישענדיג זיך מיט אַ טיכעל דאָס מויל — איך האָב שוין מיינס אָפּגעטון, און איצט איז שוין סיי-ווי צייט צו שטאַרבען...

ער האָט זיך ווידער פונאַנדערגעהוסט.

(פאָרטזעצונג קומט)

שטאָטיש-הויז פאַר עקסמיסירטע.

(–) די אַרבייטען ביים אויספאַרטיגען דאָס שטאָטישע הויז פאַר עקסמיסירטע, ווערען שוין פאַרענדיגט. ס'ווערט נאָך געאַרבייט ביי דער וואַסער-לייטונג און עלעקטרישע אינסטאַלאַציע. דאָס הויז וועט נאָך אָפּגעגעבען ווערען פאַר די עקסמיסירטע אין פאַרלויף פון היינטיגען יאָהר. דאָס הויז געפינט זיך אויף נאַפּיורקאָווסקאַ גאַס און ענטהאַלט 58 וואוינונגען.

אויפמערקזאַם, טאַנץ-לעהרער!

(ה) דער שטעטישער סטאַראָסטע האָט געכטען אויפגענומען אַ דעלעגאַציע פון טאַנץ-לעהרער.

דער דעלעגאַציע האָט מען אין דער סטאַראָסטעע מיטגעטיילט, וועגען רעגולאַמין, וועלכער פאַרפליכטעט די טאַנץ-לעהרער.

לויט'ן רעגולאַמין קענען אין אַ טאַנץ-קאָמפּלעט אין נישט מעהר ווי 20 פּאָר; די לעקציעס ווערען בעצאָהלט פאַר אַ קורס און נישט פאַר יעדע לעקציע בעזונדער; די לעקציעס קענען פאָרקומען נאָר ביז 11 אַ זייגער אין אָווענד; שפּילען מעג נאָר אַ פּאָרטעפּיאַן אָדער מיט אַ פידעל, בשום אופן נישט קיין דזשאַז-באַנד, כדי נישט צוצוגעבען די לעקציעס קיין כאַראַקטער פון פערוויילונגען.

ביי פערוואָגלטע יודען אין ווייטע לענדער.

(ענדע פון 3-טער זייט).

אויפבוי-אַרבייט אין ארץ־ישראל. די 450 יודישע משפחות פון ניי־זעלאַנד האָבען געגעבען 6000 פונט פאַר'ן קרן־היסוד.

אין דער האָלענדישער איינדיען געפינען זיך 1500 יודען. די יודען איננאַנצען אַסימילירט. נישטאָ קיין בית־מדרש אַפילו, נישטאָ קיין יודישע שוהל, נישטאָ קיין זכר פון וועלכען נישט איז יודישען קולטורעלען לעבען. אין איין שטאָט האָט ד״ר גאָלדשטיין געהאַלטען אַ פאָרטראַג אונטערן שילד פון אַ האָלענדישער קולטורעלער געזעלשאַפט. די פערזאַמלונג איז, דער עיקר, בעזוכט געווען דורך קריסטען, אָבער היות די פערזאַמלונג איז פאָרגעקומען אונטער אַ נישט יודישען שילד, זענען געקומען „אויך" יודען, און די מודעות וועגען דער צווייטער פערזאַמלונג איז שוין געזאָגט געוואָרען, אַז ס'וועלען געבעטען קומען די יעניגע, וואָס אָנערקענען זיך אַלס יודען. און זיי זענען געקומען און נאָר דאָרטען, אויף דער פערזאַמלונג, האָבען זיך פיל יודען בעקענט איינער מיט'ן אַנדערען. אַ סך זענען געווען בעקאַנט צווישען זיך. האָבען אָבער נישט געוואוסט, אַז זיי זענען יודען. פיל האָט מיטגעהאָלפען ד״ר גאָלדשטיין מיט זיינע אַרבייט די אַלגעמיינע האָלענדישע פרעסע.

בכלל האָט די נישט־יודישע געזעלשאַפט אַרויסגעוויזען אַ גרויסען אינטערעס צו דער יודישער אויפבוי־אַרבייט אין ארץ־ישראל. אָבער דעם שטאַרקסטען איינדרוק פון נישט־יודישען אינטערעס האָט ד״ר גאָלדשטיין בעקומען אין אַוסטראַליען. ער ברענגט פאָלגענדען אינטערעסאַנטען פאַל. אין איינער אַ שטאָט האָט איהם דער בישאָף איינגעלאַדען צו האַלטען אַ פאָרטראַג וועגען דעם הייליגען לאַנד אין דער גרעסטער קירך אין אַוסטראַליען, לכתּחילה האָט זיך ד״ר גאָלדשטיין געקווענקעלט, צי ער זאָל די איינלאַדונג אָננעהמען, אָבער ער האָט סוף כל סוף די איינלאַדונג אָנגענומען. צום פאָרטראַג זענען געקומען אויך יודען. לכבוד דעם טאָג האָט דער בישאָף מבטל געמאַכט די געוואוינליכע תּפילות און נאָכ'ן פאָרטראַג האָט דער עולם געלייענט די יעניגע קאַפּיטלעך תּהלים, אין וועלכע עס רעדט זיך וועגען שיבת־ציון, און דער אָרגאַן האָט געשפּילט „יהודה המכבי", צום סוף האָט זיך אויפגעשטעלט דער בישאָף און האָט געזאָגט: שוועסטער און ברידער, לאָמיר אַלע מתפּלל זיין, עס זאָל קומען אַ סוף צו די ליידען פון פאָלק ישראל, דאָס פאָלק זאָל זיך אומקעהרען אין זיין לאַנד און דער שליח פון קרן־היסוד זאָל מצליח זיין אין זיין אַרבייט.... דער גאַנצער עולם האָט פערמאַכט, ווי ס'איז דער מנהג ביי זיי, די אויגען און געאַוועגט מיט דבקות, די יודען זאָלען געבען געלד פאַר ארץ־ישראל....

נישט איינמאָל איז אויסגעקומען ד״ר גאָלדשטיין צו פרעגען די קריסטען: וואָס האָבען זיי פאַר אַ שייכות צום גאַנצען ענין, האָבען זיי דען נישט קיין נעהענטערע ענינים? האָט ער אַלעמאָל בעקומען די תּשובה: צוליב'ן תּנ״ך. זיי וויסען, די אַנגלאָזאַקסען, אַז דאָס קליינע פאָלק האָט געגעבען אין עבר נישט נאָר דעם תּנ״ך, נאָר אויך דעם גרינדער פון זייער רעליגיע און די אַפּאָסטאָלען, און צוליב דעם, אין דער ציטער, וואָס געהט דורך זייער קערפּער, ווען זיי הערען וועגען דער אויפלעבונג פון יודישען פאָלק אין זיין לאַנד.

ווען ד״ר גאָלדשטיין איז געפאָהרען קיין אַוסטראַליען, האָט מען איהם געזאָגט, ער זאָל זיך אָנטאָן אַ פעלץ, ווייל די יודען זענען דאָרטען קאַלטע. און באמת, די אַוסטראַלישע יודען וויסען נישט קיין סך וועגען ארץ־ישראל. אָבער בישלעכווייז ווערען זיי אַריינגעצויגען געוואָרען אין דער ציוניסטישער אַרבייט, אויך די יודען, וואָס זענען געווען פריהער ווייט פון דערפון, און דווקא אונטער דער השפּעה פון דער קריסטליכער סביבה. דען אומעטום, וואו נאָר ד״ר גאָלדשטיין פלעגט קומען, האָט די קריסטליכע געזעלשאַפט אַרויסגעוויזען אַ לעבעדיגען אינטערעס פאַר דער ארץ־ישראל־אַרבייט. בישאָפען, בירגערמייסטערס א. אַ. חשוב'ע פערזענליכקייטען פון דער נישט־יודישער בעפעלקערונג פלעגען אָפט זיין פאָרזיצער אויף פערזאַמלונגען, וואָס זענען געווען געווידמעט ארץ־ישראל. דעם שליח פון „הייליגען לאַנד" גיט מען אָפּ כבוד־מלכים. דאָס אַלץ האָט שטאַרק געווירקט אויף דער יודישער בעפעלקערונג.

* * *

Dr. med J. LUBICZ
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער.
אייגענע פּראַצאָווניע פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, ווי: וויקלאַרקעס אויף פּלאַטפוסען, קונסטליכע פיס, גאָרסעטען א. ז. וו.
עמפּפאַנגט פון 5–7 אין אָווענד.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים=ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר ווענערישע הויט=קראַנקהייטען און מענער=שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגישע און נערווען=קראַנקהייטען. קוואַרץ=לאַמפּ. עלעקטרישער הייל=קאַבינעט קאָסמעטיק.
— — — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אָווענד. — — —
פון 11 ביז 12 בייטאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמיטאָג נעהמט־אָן אַ פרוי־דאָקטאָר נור קינדער און פרויען.
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— — בעזונדער וואַרטע-ציטער פאַר פרויען. — —
וויזיט 3 זל.

LEKARZ DENTYSTA צאָהן-אַרצט
St. GELBERG
זאַכאַרניאַ 15, טעל. 31-08.
היילט גאַנץ פערנאַכלעסיגטע צייהן- און מונד-קראַנקהייטען. ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קינסטליכע צייהן.
נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 7 אָווענד.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און דענטיסטישער קאַבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאָן 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָווענד.
ד״ר וואָלינסקי נאָז, האַלז, אויערן קר. 4–3
ד״ר קאַרשנער קינדער קראַנקהייטען 11-9 4½-5
ד״ר שיכמאַן אינערליכע קראַנקהייטען 1–11
ד״ר קוביטש הויט און געשלעכטס-קר. 1½–12½
ד״ר שפּירגעלד נערווען און גייסטיגע קר. 2–1
ד״ר גאָלדבלאַט אויגען-קראַנקהייטען ½–12½
ד״ר קלאָסבערג כירורגישע קראַנקה. 2–1
ד״ר בערגמאַן פרויען און געבורטס-הילף 4–3
ספּעקטראַפיע, שפּראַך-שטערונגען ווי שטאַמלען א. א. ווי [illegible] קינסטליכע [illegible] בעשטראַהלונג [illegible] עלעקטריזאַציע, ספּעראַציעס, [illegible] לאַבאָראַטאָריום [illegible] און פּלאָמבען [illegible]
[illegible] געגען שקאַרלאַטין.
ד״ר [illegible] זכי סטאַראָפּאָלסקאַ צאָהן-אַרצט 10—1 3–6
קינסטליכע צייהן, קראָנען, פּלאָמבען א. ז. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאָג.

פרייז 2 זל. שנעל און רעיעל! פרייז 2 זל.
רעכטס=קאָנסולטענטען=ביוראָ
„PORADA"-„פּאַראַדאַ"
10 פּיעטריקאָווער 10
אונטער דער לייטונג פון אַ לאַנגיעהריגען און רוטינירטען געריכטס סעקרעטאַר. שרייבט אַלערליי ביטעס און אַפּעלאַציעס, קלאַוזולעס אין זאַבעזפּיעטשעניעס. אינפאָרמירט און שרייבט אין אַלערליי מיליטער ענינים. אויך איבערזעצונגען אין פרעמדע שפּראַכען.
אויסקויפען פון פּאַטענטען. אויסקויפען פון פּאַטענטען.

Dr. J. POLAKOW
קינדער-קראַנקהייטען
קאָנסטאַנטינער 37a
טעל. 39-75.
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן אין דער לעטשניצע אויף גייערס מאַרק (פּעטריקאָווער 294) פון 2 ביז 3½ נאָכמ. און דערהיים פון 3½—5 נאָכמ.

ד״ר א.ס. טענענבוים
וואָלטשאַנסקאַ 4, טעלעפאָן 40-25
אינערליכע קראַנקהייטען
איז צוריקגעקעהרט.
נעמט אָן פון 6 ביז 7 אין אָווענד. 2170

Dr. med. ALBERT GOTLIB
פּיעטריקאָווער 26, טעל. 77-50
אַקושער און פרויען = קראַנקהייטען
נעהמט אָן פון 4 ביז 7 אין אָווענד. 2611

Dr. med. W. EYCHNER
גינעקאָלאָג=אַקושער
זגערזשער 11.
טעל. 34-72
נעמט אָן פון 6–8 אָווענד.

Zdolna KAMIZELCZARKA przyjmie szycia do domu. – Oferty pod lit. „A. B." 2767

השבת אבדה.
ס'איז פערלוירען געוואָרען געלד מיט וועקסלען. דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען אָפּצוגעבען צו איטשע מאיר ווייגטרויב, נאַוואָמיעסקאַ 6. די וועקסלען ווערען ערקלערט פאַר אונגילטיג. 2767

אַ לערן=יונגעל
פון אַנשטענדיגע עלטערן ווערט געזוכט אין דרוקעריי בראַמבערג און בוים, וואָסכאָדניאַ 55 (פראָנט).

אל תתהלל ביום מחר!!
כי לא תדע מה ילד יום.
לייג נישט אָפּ אויף מאָרגען
נאָר, אַז דו דאַרפסט ערלעדיגען מאַנדאַטאָווע זאַכען זאָלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביוראָ
פּעטריקאָווער 17 דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52
וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאַפט געשריבען לויט'ן אוסטאַוו אַלערליי ביטעס, קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, אַפּעלאַציעס ציווילע און קאַרנע אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אורזשאָנד-ראַזיעמטשי, וועגען פּעכער אין קאָמיסאַריאַטס-רזשאָנדו און אַלע פּאָליציי-בעצירקען, אַלע אינטערווענציעס, אַקטע דאַראָוויזנעס, קאַרנע ספּראַווע, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. ספּעציאַליסט פון שותפות-אַקטען.
מיט אַכטונג
י. מאַנעלאַ רעכט-קאָנסולענט.

אַ גרויס זוניג צימער מעבלירט צו פערמיטען. צו דערוויסען זיך שקאַלנאַ 24, וו. 6.

Dr. ADAM GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און ליכט-הייל אינסט.
נעמט אָן פון 4—7 אין אָווענד
צוריקגעקעהרט

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.
Od wtorku, dnia 27-go do poniedziałku, dnia 5-go grudnia 1928 r. wł.
Dla dorosłych: Dla dorosłych:
DZIEDZICTWO KRWI
Dramat.
Dla młodzieży:
„SNUOK"
Obraz z życia eskimosów.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקאַ 17 טע. 16-33.
ד״ר ראַקאָווסקי נאָז, האַלז, אויערן קר. 11–10 6–5 7–6
ד״ר רושאַנער אויגען און געשלעכטס קר. 11–10 1–8
ד״ר גאָלדשטיין- אויגען-קראַנקהייטען פּאָלאַק 1–2 7–6
ד״ר יוסטמאַן נערווען קראַנקהייטען 12–2
ד״ר ראָזענצווייג קינדער-קראַנקהייטען 10–12 4–5
ד״ר [illegible] פרויען און געבורטס-הילף 11-1½ 5–6
ד״ר קאַנטאָר כירורגישע-קראַנקהייט. 5-4 1–2
ד״ר ווייגבערג אינ. הערץ, לונגען-קר. 11-1 5½–7
ד״ר מאָשעל רענטגען 10–12 4–6
א. גראָדזענסקי צאָהן-אַרצט 3–7
ג. ראָזעס צאָהן-אַרצט 9–2
[illegible] קראָנען, פּלאָמבען א. א. ו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
אַ רענטגען-אינסטיטוט
[illegible]
די לעטשניצע איז [illegible] עפען זונטאָג.
וויזיט אין דער לעטשניצע:
ערצטליך-קאָסמעטיש. קאַבינעט
פּרל. מ. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5–7 אָווענד

שריפט=ביוראָ
ב. האַכבערג
פּאַנסקאַ 1
טעל. 36-77.
ערלעדיגט אַלע אַרט געריכטליכע- און שטייער-אַנגעלעגענהייטען אין אַלע אַמטען אויך אויף לאָדזשער וואָיעוואָדזטווע רעיעל און פּינקטליך.
בעמערקונג: וועגען פערשידענע שטייער-פראַגע נעהם איך פערזענליך אָן צווישען 5–6 נאָכמיטאָג.

אַבאָנעמענט-פּרייז: פּער'ן עקספּעדיציע—15 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—20 גר. אין דער פּראָווינץ 7 [illegible]
אין עקספּעד—40 . . . 60— 4
[illegible] עקספּעד—1 . . . 15— 7
[illegible] 50 [illegible] 100 [illegible] 10— [illegible]
אַנאָנסען-פּרייז: אין לאָדזש – 5 זל. אַ חודש מיט צושטעלען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ — 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד מיט 30 פּראָצ. טייערער.
[illegible] די אַבאָנענטען אין דער פּראָווינץ נישט [illegible]
[illegible]

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.
Czcionkami i druk „Najer Folksblat" Piotrkowska 21.